O93, f. 4ra; V630, f. 18vb; N442, f. 19rb; I83, f.

Coll. Ans. ded. 1. X,11 (48 – 71 Tribulationes … benefactis); **2. III,36 (114 – 143** Audivimus … neglexerint); **3. III,136 (147 – 154** Transgressores … suis); **4. VI,3 (147 – 154** Transgressores … suis); **5. II,137 (234 – 273** Nihil … convincar); **6. VI,3 (234 – 273** Nihil … convincar); **7. II,81 (310 – 324** Episcopus … sacrificio); **8. IV,48 (347 – 360** Doceri … sacerdotem]); **9. II,53 (347 – 362** Doceri … intellegent); **10. VIII,28 (435 – 518** Et … mereamini); **11. X,141 (522 – 538** Nam … facit); **12. III,159 (547 – 568** Privilegia … negotium); **13. III,160 (572 – 583** Si … liberetur); **14. III,11 (587 – 595** Si … commune); **15. III,162 (587 – 595** Si … commune); **16. I,10 (597 – 608** si … meam)

Ps. Remedius 1. c. 9 (295 – 324 Deo … sacrificio, *Rubrik*: Quod non ubique et a solo sacrificandum sit. Ex epistola Anacleti papae scripta omnibus episcopis ceterisque cunctis fidelibus); **2. c. 10 (533 – 538** Ergo … facit, *Rubrik*: Non tollendas res ecclesiae. Ex eadem epistola Anacleti papae)

Regino 1. I,351 (299 – 304 Ipsi … tuus, *Rubrik*: Quod non ubique sacrificium sit offerendum. Ex epistola Anacleti Papae); **2. II,283 (526 – 538** qui … facit, *Rubrik*: De eadem re. Anacletus)

Burchard 1. III,71 (299 – 304 Ipsi … tuus, *Rubrik*: Quod non ubique sacrificium sit offerendum. Ex epistola Anacleti Papae); **2. III,77 (331 – 337** Peracta … ecclesia, *Rubrik*: De eadem re. Ex epistola Anacleti papae cap. 12); **3. II,154 (347 – 362** Doceri … intellegent; *Rubrik*: Quod omnes sacerdotes Domini oportet doceri, ut ceteros instruant, et sibi proficiant. Ex epistola Anacleti pape omnibus fidelibus missa. cap. 10); **4. XI,18 (526 – 538** qui … facit, *Rubrik*: De illis qui Christi pecunias auferunt, vel rapiunt. Ex epistola Anacleti pape cunctis fidelibus missa)

Sentenzen 1. c. 44 (139 – 153 Accusandi … suscipiendus, *Rubrik*: De ordine accusationis deque accusatorum personis cap. I. Anacletus urbis Rome episcopus omnibus episcopis); **2. c. 236 (234 – 243** Nihil … neglegentia, *Rubrik*: De pastoribus luporum laude gloriantibus cap. I. Anacletus in apostolica sede Domino serviens omnibus episcopis cunctisque fidelibus); **3. c. 167 (310 – 333** Episcopus … liminibus, *Rubrik*: Ut episcopi semper secum testes habeant cap. I. Anacletus servus Christi Iesu omnibus episcopis); **4. c. 24 (547 – 551** Privilegia … submovemus, *Rubrik*: De privilegiorum auctoritate cap. I. Anacletus servus servorum Dei omnibus episcopis et reliquis Christi sacerdotibus salutem)

Anselm v. Lucca 1. III,10 (139 – 153 Accusandi … suscipiendus, *Rubrik*: Ut qui suae legis vel religionis normam reliquerit aut recte prohibita neglexerit ad accusationem non admittatur. Anacletus urbis Romae episcopus omnibus episcopis); **2. VI,140 (234 – 243** Nihil … neglegentia, *Rubrik*: Quod placere non possunt pastores lupis pariter et gregibus. Anacletus in apostolica sede Domino serviens omnibus episcopis cunctis fidelibus); **3. VII,120 (299 – 312** Ipsi … sacerdos, *Rubrik*: Quod presbyteri soli non debent missas cantare nec in quolibet loco. Anacletus papa); **4. VI,126 (310 – 333** Episcopus … liminibus, *Rubrik*: Ut episcopi sacrificantes secum habeant testes in solempnibus diebus VII vel V vel III diaconos. Anacletus servus Iesu Christi omnibus episcopis); **5. IV,1 (547 – 551** Privilegia … submovemus; *Rubrik*: Ut privilegia ecclesiarum et monasteriorum inviolata permaneant. Anacletus servus servorum Dei omnibus episcopis et reliquis Christi sacerdotibus in Domino salutem); **6. III,80 (556 – 560** Unaquaeque … auctoritas, *Rubrik*: Ut provinciae suos habeant iudices, nisi papa aliter voluerit. Ex decretis Anacleti papae); **7. II,4 (597 – 608** si … meam; *Rubrik*: Ut difficiliores causae et maiora negocia ad sedem apostolicam, si appellatum fuerit, deferantur. Anacletus servus Christi Iesu in sede apostolica Domino

35ra; VD38, f. 32rb; SG670, p. 40 (49)a; Bcan4, f.

---

serviens episcopis omnibus et ceteris cunctis fidelibus, qui coaequales vobiscum sunt sortiti fidem, gratia vobis et pax atque consolatio multiplicetur)

Bonizo 1. III,42 (139 – 154 Accusandi … suis, *Rubrik*: Quod episcopum non possint accusare, qui Christiane legis sunt inimici. Anacletus); **2. V,66 (526 – 538 qui … facit**; *Rubrik*: Qui pecunias ecclesie furatur homicide conparatur. Anacletus servus Iesu Christi episcopis omnibus); **3. IV,49 (597 – 608** si … reliqua, *Rubrik*: Quod difficiles questiones ad Petri sedem referantur. Anacletus servus Christi Iesu)

Coll. Trip. 1. A 2,1 (137 – 153 praedecessor … suscipiendus, *Rubrik*: Omnibus episcopis. Qui non debeant recipi ad accusationem uel testimonium. Anacletus papa tercius a Petro in primo decretali); **2. A 2,2** (224 – 304 Scimus … tuus, *Rubrik*: Non esse tacendum pastoribus propter odium luporum); **3. A 2,3 (310 – 324** Episcopus … sacrificio, *Rubrik*: Quod episcopus plures debet habere testes quam alius sacerdos in sacrificando); **4. A 2,4 (331 – 337** Peracta … ecclesia, *Rubrik*: Vt ministri communicent); **5. A 2,5 (536 – 538** Qui … facit, *Rubrik*: Qui sint sacrilegi); **6. A 2, 6 (550 – 555** Leges … iudices; *Rubrik*: De peregrinis iudiciis); **7. A 2,7 (556 – 560** Unaquaeque … auctoritas, *Rubrik*: De iudicibus prouinciarum); **8. A 2,8 (580 – 600** Omnis … referantur, *Rubrik*: Item ibi. De appellatione oppressi)

Ivo, Decr. 1. V,237 (137 – 297 praedecessor … venerari, *Rubrik*: Omnibus episcopis. Qui non debeant recipi ad accusationem vel testimonium Anacletus papa tertius a Petro, in primo decretali); **2. II,67 (295 – 333** Deo ... liminibus, *Rubrik*: Anacletus papa tertius a Petro in primo decretali); **3. VI,245 (347 – 362** Doceri … intellegent, *Rubrik*: Quod omnes sacerdotes Domini oporteat doceri, ut ceteros instruant, et sibi proficiant. Ex epistola Anacleti pape cunctis fidelibus missa. cap. 10); **4. XIV,88 (526–538** qui … facit, *Rubrik*: De his qui Christi pecunias auferunt, vel rapiunt. Ex epistola Anacleti pape cunctis fidelibus missa)

Ivo, Pan. 1. IV,60 (139 – 153 Accusandi … suscipiendus, *Rubrik*: In decr Anacleti, cap. i. Anacletus urbis Rome episcopus omnibus episcopis)

Polycarpus 1. V,1,3 (139 – 153 Accusandi … suscipiendus, *Rubrik*: Anacletus urbis Romę episcopus omnibus episcopis); **2. III,16,2 (299 – 304** Ipsi … tuus, *Rubrik*: Anacletus); **3. IV,32,5 (299 – 304** Ipsi … tuus, *Rubrik*: Anacletus); **4. IV,13,1 (310 – 333** Episcopus … liminibus, *Rubrik*: Ut episcopus semper et ubique secum testes habeat. Anacletus papa omnibus episcopis et cunctis fidelibus); **5. VI,14,6 (526 – 538** qui … facit, *Rubrik*: Anacletus papa); **6. III,15,1 (547 – 551** Privilegia … submovemus, *Rubrik*: De privilegiis ęcclesiarum et monasteriis observandis. Anacletus servus servorum Dei omnibus episcopis et reliquis Christi sacerdotibus in Domino salutem); **7. I,17,1 (597 – 608** si … meam, *Rubrik*: Ut dubię et maiores causę ad apostolicam sedem referantur. Anacletus servus Christi in sede apostolica Domino serviens omnibus episcopis et cęteris cunctis fidelibus, qui coequalem vobiscum sunt sortiti fidem, gratia vobis et pax atque consolatio multiplicetur. Cap. XVII)

Gratian 1. C. III, q. 4, c. 2 (137 – 153 praedecessor … suscipiendus, *Rubrik*: Qui legem suam sponte transgreditur, ante suam reuersionem recte agentes accusare non potest. Item Anacletus in primo decretali); **2. C. VI, q. 1, c.7 (196 – 206** Si … augmenta, *Rubrik*: Anacletus papa ait: Deo non placet qui suos seruos accusat); **3. D. XLIII, c. 3 (224 – 230** Scimus … iustitiam, *Rubrik*: Verba predicationis persecutoribus suis prelati non subtrahant. Item Anacletus); **4. D. LXXXIII, c. 6 (234 – 243** Nihil … neglegentia, *Rubrik*: Anacletus cunctis fidelibus. Miserrimus est episcopus, qui malorum gloriatur laudibus); **5. D. I de cons. c. 59 (310 – 333** Episcopus … liminibus, *Rubrik*: Quot testes episcopus sacrificans secum habere debeat. Anacletus seruus Christi Iesu, omnibus Episcopis);

39v; E97, f. 19vb; P102; BII13, f. 29va; S105, f. 17r

INCIPIT[a] [b] [c] EPISTOLA[d] ANACLETI PAPAE DE[e] OPPRESSIONE ET[f] LACERATIONE CHRISTIANORUM ET, QUOD[g] ECCLESIA NAVI COMPARETUR, ATQUE DE CETERIS IBI[h] INSERTIS[i] NEGOTIIS OMNIBUS EPISCOPIS SCRIPTA[j].

Bcan4: I

P102; BII13: I Exortatio patientiae[k] inter adversa

<VD38, f. 32va> [H. 1] Anacletus[l] servus Christi Iesu in sede apostolica domino serviens episcopis omnibus

---

1. Anacletus-Brief,4 [a] *Überschrift*] Incipiunt decreta anacleti papae *P102; BII13; Überschrift fehlt S105* | [b] INCIPIT *fehlt SG670* | [c] INCIPIT EPISTOLA] DECRETA *V630; E97;* INCIPIUNT EPISTOLAE *VD38* | [d] EPISTOLA] EPISTOLAE *VD38;* EPISTOLA SANCTI *SG670* | [e] DE OPPRESSIONE ET LACERATIONE CHRISTIANORUM ET, QUOD ECCLESIA NAVI COMPARETUR, ATQUE DE CETERIS IBI INSERTIS NEGOTIIS OMNIBUS EPISCOPIS SCRIPTA] QUOD NON SINT VITUPERANDI SACERDOTES et de unitate trinitatis (SACERDOTES et de unitate trinitatis *korr. aus* SACERDOTES *SG670*) EX NOVO ET VETERI TESTAMENTO VEL TRADITIONE PATRUM COMPILATA *SG670* **5** [f] ET LACERATIONE *fehlt V630; E97* **6** [g] QUOD ECCLESIA NAVI COMPARETUR, ATQUE DE CETERIS IBI INSERTIS NEGOTIIS OMNIBUS EPISCOPIS SCRIPTA] ET DE ACCUSATIONE EPISCOPI ET DE ORDINATIONE ARCHIEPISCOPORUM ET CETERORUM ET DE PRIMATIBUS ET DE (de *fehlt E97*) PATRIARCHIS EORUMQUE MINISTERIO (MINISTERIO] ministerio CAP. II *E97*) *V630; E97* **7** [h] INIBI *VD38* **8** [i] INSERTI *I83* **9** [j] DIRECTA *N442* **11** [k] poenitentiae *BII13* **12** [l] nacletus *korr. aus* necletus *S105*

---

1. Anacletus-Brief,12–17 Anacletus…saecula] II Petr. 1.1. 2.

---

6. D. II de cons. c. 10 (331 – 337 Peracta … ecclesia; *Rubrik*: Ecclesiasticis liminibus careat minister, qui post consecrationem conmunicare contempnit. Item Anacletus Papa); **7. D. XCIII, c. 10 (358 – 360** Ille … sacerdotem, *Rubrik*: In Deum scandalizantur, qui suo non obediunt episcopo. Item Anacletus); **8. C. XII, q. 2, c. 6 (526 – 534** qui … est; *Rubrik*: De eodem. Item Anacletus); **9. C. XII, q. 2, c. 1 (533 – 535** qui … deputabitur, *Rubrik*: Stephanus papa. Ecclesiae pecuniam auferens uelut homicida dampnatur); **10. C. XVII, q. 4, c. 18 (536 – 538** Qui … facit; *Rubrik*: Sacrilegium facit qui pecuniam ecclesiae rapit. Item Anacletus); **11. C. XXV, q. 2, c. 1 (547 – 551** Privilegia … submovemus, *Rubrik*: Anacleti. Ecclesiarum priuilegia cunctis temporibus intemerata seruentur); **12. C. III, q. 6, c. 13 (550 – 555** Leges … iudices, *Rubrik*: De eodem. Item Anacletus); **13. C. III, q. 6, c. 15 (556 – 560** Unaquaeque … auctoritas, *Rubrik*: Absque apostolicae sedis decreto extraneos iudices adire non possumus. Item Anacletus); **14. C. II, q. 6, c. 3 (580 – 595** Omnis … commune; *Rubrik*: De eodem. Item Anacletus Papa).

et ceteris cunctis fidelibus, qui coaequalem[m] vobiscum[n] sortiti[o] sunt fidem[p], gratia[q] vobis et pax atque consolatio <I83, f. 35rb> multiplicetur[r] a domino in saecula[s].

Benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi, qui secundum magnam misericordiam suam regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem Christi Iesu ex mortuis in hereditatem <O93, f. 4va> incorruptibilem et incontaminatam[t] et immarcescibilem[u] conservatam in caelis in vobis, qui in virtute dei custodimini[v] per fidem in[w] salutem paratam revelari in tem<SG670, p. 40 (49)b>pore novissimo, in quo exultabitis, modicum nunc, si[x] oportet[y] contristari[z] <V630, f. 19ra> in variis[a] temptationibus, ut probatio vestrae[b] fidei multo pretiosior sit auro, quod per ignem probatur, si tamen in[c] tribulationibus[d] experti[e] probati inveniamini. Patientes estote, dilectissimi, quia patientia probationem operatur, probatio[f] vero spem, spes autem non confundit. Ecce agricola exspectat pretiosum fructum[g] terrae patienter ferens, donec accipiat temporaneum[h] et serotinum. Si agricolae[i] haec patienter ferunt pro temporalibus fructibus, quanto magis vos pro aeternis patientes esse debetis? <S105, f. 17v> Estote ergo patientes et confirmate corda vestra, ut <BII13, f. 29vb> adveniente <I83, f. 35va> iudice Christo laeti et probati esse valeatis. Nolite

---

14 [m] quoequalem *VD38* **15** [n] nobiscum *V630; SG670; E97; S105* | [o] sortiti *korr. aus* sorti *I83* | [p] fide *S105* | [q] gratia *korr. aus* gratiam *P102* **16** [r] multiplicentur *SG670; S105* **17** [s] aecclesia *SG670; S105* **22** [t] incontaminata *I83;* incotaminatam *VD38* | [u] inmarciscibilem *O93;* immarcecibilem *korr. aus* immarciscibilem *N442;* inmarcessibilem *SG670; Bcan4; S105* **24** [v] custodimini *korr. aus* costodimini *SG670* | [w] in *korr. aus* et *SG670;* et *S105* **26** [x] Si *korr. aus* Sicut *SG670;* Sicut *S105* | [y] oportet *korr. aus* oportet in *I83* | [z] contristarii *S105* **27** [a] variis *korr. aus* varias *V630* **28** [b] vestrae fidei] fidei vestrę *E97* **29** [c] in *fehlt V630; E97* | [d] *interlinear* vel nes *E97* | [e] *am Rande* cogniti perseverantes *VD38* **31** [f] Probati *VD38* **33** [g] fructum terrae] terrae fructum *korr. aus* terrae *N442* **34** [h] temporivum *SG670* | [i] agriculę *O93*

18–30 Benedictus … inveniamini] I Petr, I. 3-7. **30** Patientes … estote] Iac. V. 7. **30–32** quia … confundit] Rom. V. 4. 5. **32–47** Ecce … dominus] Iac V. 7-11

ingemiscere[j] in[k] alterutrum, <VD38, f. 32vb> ut non iudicemini. Ecce[l] iudex ante ianuam assistit[m]. Exemplum accipite[n], carissimi, laboris et patientiae prophetas[o], qui locuti sunt <SG670, p. 41 (48)a> in[p] nomine domini. En[q] beatificamus[r], qui sustinuerunt. Sufferentiam[s] Iob audistis et finem domini vidistis, <E97, f. 20ra> quoniam misericors et miserator est[t] dominus[u].

Tribulationes vestras[v] audivimus, fratres, tam per vestros quam et per aliorum apocrisiarios[w], super quibus valde dolemus vobisque compatimur et auxilium ferre, prout ipse largitus fuerit, qui pro nobis non solum tribulatus[x], sed etiam passus est, parati sumus. Nolite mirari, carissimi, qui persecutiones patimini, quasi novi vobis[y] aliquid contingat, sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut[z] et in revelatione gloriae eius gaudeatis exultantes. <N442, f. 19va> Si exprobramini[a] [b] in nomine Christi, beati eritis, quoniam, quod est honoris, gloriae et virtutis dei et[c], quia[d] est eius spiritus, super vos requiescet. Nemo autem vestrum patiatur[e] quasi[f] homicida aut fur aut maledicus aut alienorum appetitor[g], si <I83, f. 35vb> autem ut christianus, non <SG670, p. 41 (48)b> erubescat, glorificet autem deum in isto

---

40 [j] ingemescere *O93; I83; VD38;* ingemiscere *korr. aus* ingemescere *Bcan4;* ingemescere *korr. aus* ingemiscere *S105* | [k] in *fehlt S105* **41** [l] Ecce] ecce enim *SG670* | [m] stat *E97* **42** [n] accipite] a capite *O93;* accipite *korr. aus* a capite *N442;* capite *I83; VD38; Bcan4; P102; BII13; S105* **43** [o] prophetas] a prophetis *korr. aus* prophetas *Bcan4;* a prophetis *P102; BII13* | [p] in nomine domini *fehlt E97* **44** [q] Etenim *SG670; S105; Ecce E97* | [r] beatificamus] beatificamus eos *korr. aus* beatificamus *SG670; beatificamus eos S105* **45** [s] *am Rande* pacientiam *VD38* **46** [t] est dominus] dominus est *V630; E97* **47** [u] dominus *fehlt I83; Bcan4;* deus *SG670; S105* **48** [v] vestras *korr. aus* nostras *S105* **49** [w] *am Rande* responsales sive legatos *VD38* **52** [x] tribulatio *I83;* tribulatus *korr. aus* tribulatio *Bcan4* **54** [y] nobis *S105* **55** [z] ut et *korr. aus* ut *O93* **57** [a] *am Rande* conviciamini *VD38* | [b] exprobamini *N442; I83; S105; exprobramini korr. aus exprobamini E97* **59** [c] *am Rande* et quieti *SG670* | [d] qui *V630; SG670; E97; BII13; S105* **60** [e] patitur *SG670; S105* | [f] qualis *S105* **61** [g] *am Rande* desiderator *VD38*

48–53 Tribulationes…sumus] sec. Cuthberti ep. ad Lullum (int. ep. S. Bonif. no. 114.p. 293). **53–67** Nolite…parebunt] I Petr. IV. 12—18.

nomine, quoniam tempus[h] est, ut incipiat[i] iudicium de domo[j] dei. Si autem primum a nobis, quis finis eorum, qui non credunt dei evangelio? Et si iustus vix[k] salvabitur, impius et peccator, ubi parebunt[l]? <VD38, f. 33ra> Itaque[m] et hi, qui patiuntur secundum voluntatem dei, fideli crea<BII13, f. 30ra>tori commendant[n] animas suas in benefactis.

Bcan4: II
P102; BII13: II Quod ecclesia navi comparetur

[H. 2] Nam[o], ut ait beatus Clemens praedictus[p] antecessor noster,

SG670: pulchra et utilis comparatio

similis[q] est omnis[r] ecclesiae[s] status[t] navi[u] magnae, quae per undosum pelagus[v] diversis e locis et regionibus viros <Bcan4, f. 40r> portat ad unam potentis[w] [x] regni urbem properare cupientes[y]. Sit ergo navis auctor[z] huius dominus ipse omnipotens deus, gubernator vero sit[a] Christus, tunc[b] deinde proretae officium episcopus[c] impleat, presbyter[d] nautarum, <V630, f. 19rb> <S105, f. 18r> diaconi dispensatorum locum teneant, hi, qui catecizant[e], naustologis[f] conferuntur[g]. Epibatis[h] autem toti<SG670,

---

64 [h] tempus est *korr. aus* tempus *S105* | [i] incipiat iudicium *korr. aus incipiat N442* **65** [j] domo *korr. aus* do *P102* **67** [k] vis *Bcan4* | [l] parabunt *P102* **68** [m] Itaque *korr. aus* Ita *BII13* **70** [n] commendent *E97* **73** [o] *am Rande* Nota *O93; V630* | [p] praedictus *fehlt I83; SG670; Bcan4; S105* **76** [q] Similis *korr. aus* Similes *SG670;* similis *korr. aus* simil *BII13* | [r] omnis *fehlt SG670; S105* | [s] ęclesia *S105* | [t] statutus *VD38;* status *korr. aus fretum SG670;* fretum *S105* | [u] novi *P102;* navi *korr. aus* novi *S105* **77** [v] pelagum *I83;* pelagus *korr. aus* pelagum *Bcan4* **79** [w] potentes *I83* | [x] potentis regni *korr. aus* potentis *Bcan4* | [y] cupientis *V630* **80** [z] auctor *korr. aus* actor *O93* **81** [a] sit *korr. aus* si *N442* | [b] tum *I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **82** [c] episcopus *korr. aus* episcopatus *SG670* | [d] presbyteri *VD38; SG670; E97; P102; BII13; S105;* Presbyteri *korr. aus* Presbyter *Bcan4* **84** [e] catezizant *O93; N442; P102; BII13; S105;* catezhyzant *I83;* catecizant *korr. aus* catezizant *SG670;* catethicizant *Bcan4* **85** [f] nautologis *korr. aus* nautolegis *V630;* nautologis *korr. aus* naustolongis *SG670;* naustolongis *S105* | [g] conferantur *I83; Bcan4; E97; P102; BII13; S105;* conferantur *korr. aus conferatur SG670* | [h] Epibates *korr. aus* Epibatis *V630;* Epipatis *SG670*

73–108 Nam…audiri] Clem. ep. I. c. 14.

p. 42a>us fraternitatis multitudo sit similis. Ipsum quoque mare hic mundus habeatur. Ventorum[i] vero varietates et turbinum diversis temptationibus conferantur, <I83, f. 36ra> persecutiones, tribulationes sive pericula fluctibus exaequentur[j]. Terreni vero spiritus, qui vel[k] de torrentibus vel de[l] convallibus spirant, pseudoprophetarum et seductorum seu pravae doctrinae verba <E97, f. 20rb> docentur[m],

S105: promunctoria[n] et loca confragosa in thalassa

promuntoria[o] vero et loca confragosa hi, qui in potestatibus saeculi[p] sunt iudices et pericula minantur ac mortes[q]. Bithalassa vero loca[r], quae duplicibus[s] undae[t] fallacis aestibus[u] verberantur, dubiis mente et repromissionum[v] veritate[w] nutantibus conferantur atque[x] his, <VD38, f. 33rb> qui irrationabili fidem <BII13, f. 30rb> nostram[y] ratione discutiunt[z]. Hypocritae vero et dolosi piratis[a] similes habeantur[b]. Iam vero rapidus vertex[c] et tartarea carybdis et saxis illisa[d] naufragia ac mortiferae sub<SG670, p. 42b>mersiones, quid aliud aestimanda sunt quam peccata? Restat igitur, ut haec navis cursu[e] prospero tuta possit portum desideratae urbis intrare[f] et[g] ita deo precem fundere, ut navigantes mereantur audiri.

VD38: De accusatoribus episcoporum
Bcan4: III
P102; BII13: III De his qui detrahunt et accusant sacerdotes dei
S105: de sacerdotum detractione

---

87 [i] Venturum *Bcan4* **90** [j] exsequentur *N442; I83; Bcan4* **91** [k] vel *fehlt N442; I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* | [l] de *fehlt SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **93** [m] docentes *SG670; S105; vocentur E97* **94** [n] promunctoria *korr. aus* promuctoria **95** [o] Promunctoria *V630;* Promontoria *E97;* promunctuaria *P102;* Promunturia *BII13;* Promunctoria *korr. aus* promuntoria *S105* **96** [p] saeculi sunt] sunt sęculi *SG670; S105* **97** [q] mortes *korr. aus* mortales *V630* | [r] loca *fehlt SG670; S105* | [s] duplicibus *korr. aus* depi dicibus *SG670* **98** [t] unda *korr. aus* und *P102* | [u] testibus *I83* **99** [v] *interlinear* d *SG670* | [w] veritate *fehlt V630; E97* | [x] atque *korr. aus atque in S105* **101** [y] nostram *korr. aus* vestram *Bcan4;* nostrę *S105* | [z] discutiunt *korr. aus* discutiuntur *I83* **102** [a] pyratis *korr. aus* paratis *P102* | [b] habeantur *korr. aus* habeatur *SG670* **103** [c] vortex *SG670; E97; S105* | [d] inlixa *VD38; BII13* **106** [e] curso *I83; VD38; cursu korr. aus curso Bcan4; P102* **107** [f] intrare et] intrare *korr. aus* intrare Et *SG670* | [g] et *fehlt E97; S105*

[H. 3] Audivimus[h], fratres, quod quidam[i] detrahunt et accusant sacerdotes dei[j] cupientes eos damnare[k] non intellegentes forsitan, quod <I83, f. 36rb> iniuria[l] sacerdotum ad Christum pertinet, cuius vice funguntur.

BII13: de iniuria sacerdotum

Nec[m] hoc aspiciunt, quod beatus princeps apostolorum instructor noster ait: Deponentes igitur omnem[n] maliciam et omnem[o] dolum et simulationes et invi<N442, f. 19vb>dias et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes rationabiles[p] sine dolo lac concupiscite, ut in eo <O93, f. 4vb> crescatis in salutem. Et dominus per prophetam inquit: Qui vult vitam diligere[q] et videre dies bonos, coerceat linguam suam a malo, et labia eius ne loquantur dolum, <SG670, p. 43a> <S105, f. 18v> et cetera[r]. Qui autem ista transgrediuntur, profecto transgressores[s] legis dei et contemptores atque inoboedientes <VD38, f. 33va> eius praeceptis exsistunt. Unde et beatus Iacobus[t] apostolus ait: Si diligitis proximos sicut vosmetipsos[u], bene facitis, si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti[v] [w] a lege quasi transgressores, et cetera. <BII13, f. 30va> Et beati[x] apostoli ac praedecessor[y] noster Clemens, vir

---

113 [h] *am Rande* z *V630; am Rande drei Punkte N442* | [i] quidam] quidam et *SG670; S105* **114** [j] dei *fehlt P102; BII13* | [k] damnari *V630; N442; I83; SG670; Bcan4; E97; S105* **115** [l] iniuriam *I83*
118 [m] Nec *korr. aus* Ne *N442; Bcan4;* Ne *I83* **119** [n] omnem *fehlt E97* **120** [o] omnem *korr. aus* omne *Bcan4* **122** [p] rationabile *O93* **125** [q] dilige *S105* **127** [r] ceterum *I83* **128** [s] transgressores *korr. aus* trasgressores *P102* **131** [t] Iacobus *fehlt SG670; S105* **132** [u] vosmetipsos *korr. aus metipsos V630* **133** [v] *am Rande* reprehensi *VD38* | [w] redarguti *korr. aus* redarguiti *O93;* redarguo *Bcan4* **134** [x] beati apostoli] beatus *V630; E97;* beati apostoli successor *korr. aus* beati apostoli *Bcan4;* beati petri apostoli successor *P102; BII13* **135** [y] precessor, *interlinear* successor *VD38;* precessor *SG670; P102; BII13; S105*

113–114 Audivimus…dei] sec. c. 7. C. III. conc. Aquisgr. a. 836. **115–116** quod…funguntur] Ben. III. 462. (c. 7. 1. III. conc. Aquisgr. a. 836. et II Cor. V. 20). Cf. infr. 21, Evar.6, Luc. 2, Euseb. 17, Excerpt. Silv. 8, Dam. 19. (Greg. M. ad Fel.). **119–124** Deponentes…salutem] I Petr. II. 1.2. **124–126** Qui…dolum] I Petr. III. 10. **131–134** Si…transgressores] Iac. II. 8.9.

---

1. Anacletus-Brief,135 praedecessor] Beatus praedecessor CT_1; ID_1; DG_1

apostolicus et spiritu dei plenus, unacum[z] reliquis[a] sanctis collegis[b] [c] suis statuit dicens: Accusandi[d] [e] vel testificandi licentia denegetur[f], <I83, f. 36va> qui christia<V630, f. 19va>nae religionis et nominis dignitatem[g] et suae legis vel sui propositi[h] normam aut regulariter prohibita neglexerint.

Bcan4: IIII

P102; BII13: IIII Qui nominentur apostatae et quod omnis apostata non possit recipi in accusatione aut testimonio

[H. 4] Transgressores[i] enim sponte legis suae eiusque violatores apostatae[j] [k] nominantur.

BII13: de apostatis

Omnis enim apostata[l] refutandus[m] est[n] ante reversionem <E97, f. 20va> suam, non[o] in[p] accusatione <SG670, p. 43b> recte agentium aut testimonio suscipiendus, quia vir duplex animo inconstans[q] [r] est in omnibus viis suis.

Bcan4: V

P102; BII13: V Ut qui offendit in uno factus sit omnium reus

[H. 5] Quicumque autem, ut ait apostolus[s] Iacobus, totam legem servaverit[t], offendit[u] autem in uno, factus

---

136 [z] cum *SG670; S105* | [a] reliquis *korr. aus* reliquiis *V630* **137** [b] *am Rande* consociis et fratribus *VD38* | [c] collegis *korr. aus* collectis *SG670* | [d] *am Rande* z *V630* | [e] Accusanti *I83; Bcan4* **138** [f] denegetur] denegetur his *E97* **140** [g] dignitate *N442* | [h] praepositi *I83; VD38; Bcan4* **145** [i] Transgressores *korr. aus* Trangressores *N442* **146** [j] *am Rande* recedens *V630* | [k] testatę *korr. aus* a potestate *Bcan4* **148** [l] *interlinear* refuga *VD38* | [m] *interlinear* resecandus *VD38* | [n] est] est et *SG670; S105* **149** [o] non in *korr. aus non SG670* | [p] in *fehlt E97* **152** [q] *am Rande* instabilis *VD38* | [r] inconstans *korr. aus* inconstan *O93* **155** [s] apostolus Iacobus] iacobus apostolus *V630; E97* **156** [t] observaverit *E97* | [u] offendat *E97*

137–141 Accusandi…neglexerint] Ben. III. 188. Addit. III. 12. (epit. Aegid. ad l. Rom. Vig. c. 1. C.Th.XVI. 2). Cf. Eutic. 8, Fel. II. pp. 12. x. **151–152** quia…suis] Iac. I. 8. **155–163** Quicumque…iudicio] Iac. II. 10—13.

---

138 denegetur] denegetur his $74T_1$; AL_1; CT_1; ID_1; IP_1; PG_1; DG_1 **140** sui] *fehlt* AL_1 **148** enim] autem $74T_1$; AL_1 **148–149** ante…suam] *fehlt* $74T_1$; AL_1; IP_1; PG_1 **149** non] nec CT_1 **150** accusatione] accusationem CT_1; ID_1; DG_1 **150–151** aut…testimonio] *fehlt* AL_1; IP_1; PG_1 **151** testimonio] testimonium CT_1; ID_1; DG_1 | suscipiendus] suscipiendus est DG_1 **151–221** quia…cognoscuntur] *fehlt* ID_1

est omnium reus. Qui enim dixit: Non moechaberis, dixit et: non occides. Quod si non moechaberis, occides[v] autem, factus es[w] transgressor legis. Sic loquimini et sic facite sicut per legem libertatis incipientes iudicari. Iudicium enim sine misericordia illi, qui non fecit[x] misericordiam. Superexaltat[y] [z] autem misericordia[a] iudicio[b], <VD38, f. 33vb> et dominus ait: Nolo mortem peccatoris, <Bcan4, f. 40v> sed ut convertatur et vivat, et multa talia horumque[c] similia. <BII13, f. 30vb> Nemo[d] enim, inquit apostolus, nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur, sive[e] ergo vivimus sive morimur, domini sumus. In <I83, f. 36vb> hoc enim[f] Christus mor<SG670, p. 44a>tuus[g] est[h] et revixit, ut et mortuorum et vivorum dominetur. Tu autem, quid[i] iudicas fratrem tuum, aut tu, quare spernis[j] fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal dei[k]. Scriptum est enim: Vivo ego, dicit dominus, quoniam mihi flectetur[l] omne genu, et omnis[m] lingua confitebitur deo[n]. Itaque[o] unusquisque nostrum pro se rationem reddet deo. Non <S105, f. 19r> ergo amplius invicem iudicemus, sed[p] hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum.

P102; BII13: VI Quod multum praevaleat derogatio quando derogator creditur fide dignus

[H. 6] Scimus enim, quia multum derogatio praevalet,

---

159 [v] occidas *korr. aus* occides *N442;* occidas *P102* | [w] es *korr. aus* est *V630;* est *BII13; S105* **162** [x] facit *Bcan4; P102* | [y] *interlinear* vel exultet *E97* | [z] Superexaltet *V630; I83; VD38; Bcan4; E97; P102; BII13;* Superexaltet *korr. aus* Superexaltat *SG670* **163** [a] misericordiam *V630; SG670; S105* | [b] iudicium *VD38; P102; BII13* **166** [c] eorumque *Bcan4* | [d] Nemo *korr. aus* Ne *N442* **168** [e] Sive *korr. aus* Si *Bcan4* **169** [f] ergo *V630* **170** [g] mortuus est *korr. aus* mortuus *Bcan4* | [h] est *fehlt I83* **171** [i] quid] quis es qui *korr. aus* qui *V630;* quid *korr. aus* qui *SG670;* qui *S105* **172** [j] *am Rande* despicis *VD38* **173** [k] christi *SG670; E97* **175** [l] flectet *O93; N442; I83* | [m] omnis lingua confitebitur] confitebitur omnis lingua *E97* **176** [n] domino *V630* | [o] Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet deo *fehlt SG670; S105* **178** [p] sod *S105*

164–165 Nolo…vivat] Ezech.XXXIII. 11. **166–179** Nemo…scandalum] Rom. XIV. 7-13. **182–183** Scimus…dignus] Cass. hist. trip III. 8 (cf. Ben. II. 381). Cf. Fel. II. pp. 12. xi.

quando derogator[q] creditur fide dignus. Ideo, fratres, variis detractionibus et[r] accusationibus non oportet labefactari[s] iudices et primates ecclesiae, sed magis apostolorum et doctorum regulis informari et roborari. Unde iustum est omnes[t] in[u] universo Romanorum orbe doctores legis ea, quae legis sunt recte sapere[v] et operari[w], et <SG670, p. 44b> non regulas nascentis <N442, f. 20ra> ecclesiae confundi[x], aut fidem ac[y] doctrinam apostolorum variis maculare doctrinis, nec
10 fratres[z] infestare[a] [b].

P102; BII13: Item de eadem re anacletus in prima epistola ita ait

Si[c] autem omnia in hoc <I83, f. 37ra> saeculo vindicata essent, <VD38, f. 34ra> locum <BII13, f. 31ra> divina iudicia non haberent. Supervacuis[d] enim ad[e] beneficia[f] laborat impendiis[g], qui[h] solem certat[i] facibus adiuvare[j]. Ideo[k] si aliquis putat[l] deo in hoc placere, quod servos suos[m] accusat[n] et, ut meliores fiant, dicit se hoc agere, in vanum laborat <V630, f. 19vb> et plus invidiae[o] stimulis[p] agitatur[q] [r] quam

---

183 [q] *am Rande* detractor *VD38* **184** [r] et accusationibus *fehlt I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **185** [s] *am Rande* corruere infirmari sive corrumpi *VD38* **187** [t] omnes *korr. aus omnis N442; omnis I83* | [u] in *fehlt VD38* **188** [v] sapere *korr. aus* saperet *VD38* **189** [w] operari *korr. aus* operare *O93;* operare *N442* **190** [x] confundere, *am Rande* conturbare *VD38;* confundere *SG670; P102; BII13; S105;* confundere *korr. aus confundi Bcan4; infundi E97* | [y] aut *V630; N442* **192** [z] fratres *fehlt S105* | [a] *am Rande* corrumpere sive commovere ad iracundiam concitare *VD38* | [b] infestare *korr. aus* infestare Item de eadem re anacletus in prima epistola ita ait *VD38* **194** [c] *am Rande* z *V630; am Rande drei Punkte N442* **196** [d] *am Rande* h *O93; am Rande drei Punkte N442; interlinear* superfluis *VD38* **197** [e] a *Bcan4* | [f] beneficiam *I83* | [g] *am Rande* dispendiis laboribus *VD38* | [h] qui *korr. aus quid Bcan4* | [i] *interlinear* laborat *VD38* **198** [j] adiuvare *korr. aus* adiudicare *SG670* | [k] *am Rande* N *SG670* | [l] putat] putat se *korr. aus* putat *SG670;* putat *korr. aus* utat *Bcan4;* putat] putat se *S105* **199** [m] eius *korr. aus suos SG670; eius S105* | [n] accusat *korr. aus* accusa *S105* **201** [o] invidiae stimulis] invidia aestimulis *O93* | [p] *am Rande* punctionibus *VD38* | [q] *am Rande* commovetur *VD38* | [r] agitur *SG670; S105*

183–192 Ideo… infestare] Cass. hist. trip. V 29 et Ben. II. 381. Cf. Telesf. 3, Fel. II. pp. 12. xi. **194–196** Si… haberent] Ennod. ep. II. 19. Cf. Alex. 7. **196–198** Supervacuis… adiuvare] Ennod. ep. II. 22.

---

194 autem] *fehlt* DG_2 **196–197** enim… beneficia] *fehlt* DG_2 **198** putat] putat se DG_2

<E97, f. 20vb> caritatis, quoniam[s] gratiae plenitudo adiectione[t] non indiget nec ulla[u] requirit commendationis augmenta. Erigit[v] ergo doctores conscientia[w] sua et, si quando incertis temporum[x] flatibus[y] opponuntur, sustinent mala, quae saeculis[z] magis sunt ascribenda quam meritis.

Bcan4: VII

P102; BII13: VII De data satanae potestate ut servos christi cribret

[H. 7] Datam enim scimus[a] satanae potestatem, ut servos[b] <SG670, p. 45a> Christi cribraret[c], ut, quod de tritico inveniri[d] possit[e], horreis iungeretur[f] et, quod de paleis[g], ad ignium[h] alimenta transiret[i].

Ad vos specialiter dictum est: Nolite timere pusillus[j] grex[k], complacuit[l] patri[m] vestro dare[n] vobis regnum, venit inter vos gladius perfidorum, ut marcida[o] ecclesiae membra resecaret[p] et ad caelestem gloriam sana[q] perduceret. Quos[r] ha<I83, f. 37rb>beat Christus[s] milites, certamen ostendit, qui triumphum mereantur[t], per bella cognoscuntur[u].

Scimus[v] autem multos ob id infestare[w] <S105, f. 19v> doctores, ut eos perdant et propriae voluntatis

---

202 [s] *am Rande* us *O93* **203** [t] adiectionem *BII13* | [u] ullae *N442; VD38;* ultra *Bcan4* **204** [v] Erigunt *V630; E97* **205** [w] conscientia sua] conscientiam suam *V630; E97* | [x] temporum] temporum usque hic, *am Raqnde* valde *VD38* **206** [y] aetatibus *V630* | [z] sanctis *I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **211** [a] scimus satanae] satanę scimus *SG670* **212** [b] seruuos | [c] cribraret *korr. aus* cribaret *Bcan4* **213** [d] invenire *I83; VD38; P102; BII13* | [e] posset *V630; I83; E97* | [f] ingereretur *V630; E97* **214** [g] his *SG670; S105* | [h] ignium *korr. aus* dignium *Bcan4* | [i] transirent *SG670; S105* **215** [j] *am Rande* parvus *VD38* **216** [k] grex] grex quia *korr. aus* grex *V630; Bcan4;* grex quoniam *korr. aus* grex *N442;* grex] grex quia *VD38; SG670; P102; BII13; S105* | [l] quoniam complacuit *korr. aus* complacuit *N442* | [m] patri *korr. aus* patre *O93; N442* | [n] dare vobis] vobis dare *I83* **217** [o] marcidae *V630; E97* **218** [p] *am Rande* abscideret *VD38* **219** [q] sanam *Bcan4* | [r] *am Rande* z *V630* | [s] Christi *I83* **220** [t] mereantur *korr. aus* mereatur *V630* **221** [u] cognoscuntur *korr. aus* cognoscantur *V630;* cognoscunt *I83; Bcan4;* cognoscuntur *fehlt SG670; S105* **222** [v] *am Rande* abhinc *VD38* | [w] *am Rande* persequi *VD38*

202–204 gratiae…augmenta] Ennod. ep. II. 22. **204–207** Erigit…meritis] Ennod. dict. 9. (p. 495). **211–221** Datam…cognoscuntur] Ennod. ep. II. 14. (p. 58).

placita adimpleant. Non propterea tamen doctores, in quantum vires <VD38, f. 34rb> <BII13, f. 31rb> suppetunt[x], a recta aemulatione[y] et bona intentione[z] recedere[a] debent scientes, quia beati, qui persecutionem[b] paciuntur propter iustitiam.

Bcan4: VIII

P102; BII13: VIII Nihil esse illo pastore miserius qui luporum laudibus gloriatur

10 [H. 8] Nihil[c] autem illo[d] est pastore miserius, qui luporum <SG670, p. 45b> laudibus gloriatur.

BII13: *unleserliche Rubrik*

Quibus si[e] placere voluerit atque ab[f] his amari delegerit, erit[g] hinc[h] ovibus magna pernicies[i]. Nullus ergo pastorum[j] placere lupis et gregibus ovium potest. Perdit[k] enim laboris memoriam mens terrenis[l] obligata carceribus. Sicut[m] artium in suo[n] quoque[o] opere[p] invenitur mater instantia, ita noverca eruditionis est neglegentia. Nullus[q] ergo praeiudicium[r] alteri[s] faciat, <O93, f. 5ra> neque, quod sibi fieri[t] non vult,

---

226 [x] *am Rande* opitulantur adiuvant *VD38* | [y] *interlinear* desiderio *VD38* | [z] intentione *korr. aus* intentio *V630* **227** [a] recedere *korr. aus* credere *S105* **228** [b] persecutione *I83* **232** [c] *am Rande drei Punkte N442; am Rande* Nota *I83* | [d] illo est *fehlt SG670; S105;* illo est] est illo *E97* **235** [e] sibi *I83; S105; si korr. aus sibi Bcan4* | [f] ab his amari] amari ab his *Bcan4* **236** [g] erit *korr. aus* erint *V630* | [h] hic *VD38; P102; BII13; in Bcan4* | [i] perneties *SG670; S105* **237** [j] pastori *I83;* pastor *VD38; SG670; P102; BII13; S105; pastor korr. aus pastori Bcan4* **238** [k] *am Rande* Hic *BII13* | [l] terrenis *korr. aus* terre *O93* **239** [m] *am Rande am Rande drei Punkte N442; am Rande* Nota *I83* | [n] sua *VD38; P102; BII13* | [o] quoque *korr. aus* quaeque *O93;* quaeque *N442; SG670; P102; BII13; S105;* quaeque *korr. aus* quaque *VD38* | [p] opera *VD38; P102; BII13* **241** [q] *am Rande* N *SG670* | [r] *am Rande* dampnationem *VD38* | [s] altari *S105* **242** [t] fieri non *korr. aus* fieri *S105*

227–228 beati…iustitiam] Matth. V. 10. **238–239** Perdit…carceribus] Ennod. petit., quo absolutus est Gerontius. **239–241** Sicut…neglegentia] Ennod. dict. 11. **241–243** Nullus…exerceat] sec. Tob. IV. 16. aut Ben.III. 198.

---

232 autem] *fehlt* $74T_2$; AL_2; DG_4 | est] *fehlt* AL_2 **233** laudibus…gloriatur] gloriatur laudibus $74T_2$; AL_2; DG_4 **236** hinc] hic $74T_2$; AL_2 **237** ergo] igitur $74T_2$; AL_2; DG_4 | pastorum] pastor AL_2 **238–289** Perdit…eum] *fehlt* ID_1; CT_2 **238** laboris] laborum AL_2; DG_4 laboris…memoriam] memoriam laborum DG_4 **239** Sicut] Sicut autem $74T_2$; AL_2; DG_4

exerceat[u]. Nemo[v] dictum de aliquo inveniet[w], quod in eius[x] actibus non agnoscat. Ego autem labefactatam[y] <I83, f. 37va> non solum quietem meam[z], sed et salutem inimicorum[a] valitudine[b] et rumorum procellis agnosco. Potens est divinitas immensae[c] tempestatis incerta bono serenitatis amovere. Et quid aliud, si[d] Christus passus est pro nobis[e], vobis relinquens[f] exemplum[g], <SG670, p. 46a> ut[h] [i] sequamur[j] vestigia eius, <Bcan4, f. 41r> et apostoli passi sunt, sequentes eius exemplum et reliqui patres, nisi ut sequamur tam doctrinam eorum quam et exemplum, et patiamur <E97, f. 21ra> adversa pro Christo, et cum patribus atque cum fratribus crucem portemus eorumque tribulationibus compatiamur, ut Christi veri disci<BII13, f. 31va>puli inveniamur, qui dixit: <VD38, f. 34va> Qui vult[k] venire post me, abneget seme<N442, f. 20rb>tipsum et tollat <V630, f. 20ra> crucem suam et sequatur me, et reliqua. Praesumptio[l] [m] est, si dominorum beneficia[n] famuli non sequantur[o]. Obsequium ergo aestimandum[p] puto, quod pariturus[q] impendo[r]. Quid est enim[s], quod plus creditur filii vocabulum[t] valere quam obsequium? Et non quaeritur,

---

243 [u] *am Rande* agat *VD38* | [v] *am Rande* Nota *I83* | [w] inveniaet *korr. aus* inveniat *I83;* inveniat *SG670; S105* **244** [x] *interlinear* suis *O93* | [y] labefactatam *korr. aus lebefactatam O93;* labefactatam *korr. aus* labefactam *V630;* labefactatam] labefacta tamen *VD38* **245** [z] meam sed *korr. aus* meam *S105* **246** [a] iniquorum *SG670; S105* | [b] valetudine *V630; BII13* **247** [c] inmensa *V630* **248** [d] si *fehlt SG670; S105* **249** [e] nobis vobis] nobis nisi nobis *S105* | [f] relinquens exemplum *korr. aus* relinquens *S105* **250** [g] exempli *P102* | [h] ut sequamur vestigia eius *fehlt E97* | [i] ut sequamur vestigia eius, et apostoli passi sunt, sequentes eius exemplum *fehlt VD38* | [j] sequamini *SG670; S105* **258** [k] vult *korr. aus* vul *N442* **260** [l] *am Rande* Nota *I83* **261** [m] Praesumptior *N442* | [n] beneficia *korr. aus* beneficio *V630; Bcan4* | [o] sequuantur *E97* **262** [p] extimandum *Bcan4;* aestimandum *korr. aus* aestimando *P102* | [q] *am Rande* oboediturus *VD38; am Rande* vel modo facturus *SG670* **263** [r] inpondo *P102* | [s] hoc *SG670; S105* **264** [t] vocabulum *korr. aus* vocabulo *I83*

243–244 Nemo…agnoscat] Ennod. ep. IV. 9 (p. 114). **244–248** Ego…amovere] Ennod. ep. IV. 24. Cf. Amator. ep. ad Silv. **249–251** Christus…eius] I Petr. 11.21. **258–260** Qui…me] Matth. XVI. 24. **260–261** Praesumptio…sequantur] Ennod. ep. IV. 8. **263–269** Quid…vocatur] Ennod. ep. IV. 4.

quid in[u] amoris lance promoveas[v], sed quale <I83, f. 37vb> ad praeiudicium aestimanti[w] nomen opponas, <S105, f. 20r> cum apud prudentes frustra <SG670, p. 46b> sobolem[x] dicimus, nisi exhibeat, quod vocatur[y]. Ego vero nolo[z] errore meo alienas culpas asserere[a], ut[b] factum[c], quod[d] doleo[e], admisisse[f] [g] convincar. Odisti, inquit dominus[h] per prophetam, omnes operantes iniquitatem, perdes loquentes mendacium. Virum sanguinum et dolosum abominabitur dominus, ego autem in multitudine misericordiae tuae[i] introibo in domum tuam adoraboque[j] in templo sancto tuo in timore tuo.

VD38; BII13: *am Rande unseserliche Rubrik*

Domine[k], deduc me in iustitia tua propter inimicos[l] meos, dirige ante faciem meam viam[m] tuam, non est[n] in ore eorum rectum, interiora eorum insidiae, sepulchrum patens[o] guttur eorum, linguam suam lenificant[p] [q]. Condemna eos, deus, decidant a consiliis[r] suis, iuxta multitudinem[s] scelerum eorum[t] [u] expelle eos, quoniam provocaverunt[v] te[w]. Et[x] laetentur omnes, qui sperant in te, in saeculum laudabunt[y]. <VD38, f.

---

265 [u] *am Rande* in amoris pondere sive statera *VD38* | [v] promoveas *korr. aus* promoas *SG670* **266** [w] estimandi *Bcan4* **268** [x] subolem *V630; BII13;* sobolem *korr. aus* solem *SG670;* solem *S105* **269** [y] vocaturi *VD38* | [z] nolo *korr. aus* non *V630;* volo *SG670; S105* **270** [a] *am Rande* approbare *VD38* | [b] *interlinear* vel cum *SG670* | [c] factum quod *korr. aus* factum *O93;* factum quod] quod factum *VD38; P102; BII13; quod factum korr. aus factum Bcan4* | [d] quod *fehlt N442; I83* | [e] *interlinear* vel del *SG670* | [f] *am Rande* fecisse *VD38* | [g] amisisse *SG670;* admisisse *korr. aus* admisse *S105* **271** [h] dominus per *korr. aus* dominus *SG670* **275** [i] tuae introibo in domum tuam adoraboque (adoraboque *korr. aus* adorabo *SG670*) in templo sancto tuo in timore tuo *korr. aus* tuę *SG670* **276** [j] adorabo *VD38; P102; BII13; adoraboque korr. aus adorabo SG670* **278** [k] *Vor* Domine *gelöschte Rubrik* DECANTORES, *interlinear* ibus *V630* | [l] decantatores *V630; E97* **279** [m] vitam *E97* | [n] est] est enim *V630; E97* **281** [o] patens] patens est *I83; SG670; Bcan4; S105* **282** [p] *am Rande* hoc est blande locuntur *VD38* | [q] laenificam *V630; E97* | [r] consiliis *korr. aus* conciliis *E97* **283** [s] multitudine *O93* | [t] ea *O93* | [u] eorum] eorum et *SG670; S105* **284** [v] procaverunt *VD38* | [w] te] te domine *I83* | [x] *am Rande* Nota *VD38* **285** [y] laudabunt] laudabunt te *SG670; S105; laudabunt te korr. aus laudabunt Bcan4*

269–271 Ego…convincar] Ennod. ep. IV. 19. **271–289** Odisti…eum] Ps. V. 7—13.

34vb> Et proteges eos, et laetabuntur in te, qui diligunt <SG670, p. 47a> nomen tuum, quia[z] tu benedicis[a] iusto. <BII13, f. 31vb> Domine, ut[b] hasta placabilitatis[c] coronabis eum. <I83, f. 38ra>

Bcan4: VIIII

P102; BII13: VIIII Ut perfecte sacrificantes deo non vexentur nec ipsi soli hoc agant dum sacrificant

[H. 9] Deo[d] enim perfecte sacrificantes non debent vexari[e], sed portari[f], consolari atque ab[g] omnibus venerari.

S105: non ubique aut solo sacrificandu

Ipsi[h] autem, quando domino sacrificant, non soli hoc agere debent, sed testes secum[i] adhibeant, ut domino perfecte in sacratis deo sacrificare locis probentur. Ait namque auctoritas legis divinae: Vide[j], ne offeras[k] holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegerit[l] dominus deus tuus.

V630: DE EPISCOPO MISSA CAELEBRANTIBUS EIUSQUE MINISTRIS

Bcan4: X

P102; BII13: X Ut episcopus deo sacrificans plures testes habeat secum quam alius sacerdos

---

287 [z] quoniam *V630* **288** [a] benedices *VD38; P102; BII13 ; benedices korr. aus benedicis Bcan4* | [b] *interlinear* vide dissonantiam interpretum *SG670* **289** [c] plagabilitatis *S105* **293** [d] *am Rande* z *V630; am Rande* Nota *E97* **294** [e] vaxari *S105* | [f] portare *I83* | [g] ab *korr. aus* in *S105* **297** [h] *am Rande drei Punkte N442* **298** [i] secum adhibeant, ut domino perfecte in sacratis deo sacrificare locis *fehlt I83* **300** [j] *am Rande* Nota *O93* | [k] offeras *korr. aus* aufferas *Bcan4* **302** [l] elegit *SG670; S105*

297–299 Ipsi…probentur] sec. vit. Lucii pp. in libr. pontif. c. 3. Cf. Luc. 1. **300–302** Vide…tuus] Deuter. XII. 13. 14.

---

293 enim] *fehlt* ID_2 **293–297** non…autem] *fehlt* ID_2 **297** Ipsi…autem] Sacerdotes RP_1; DB_1; AL_3; PG_2; PG_3 | domino] *fehlt* RP_1; DB_1; CT_2; PG_2; PG_3 | hoc] hec PG_2 **298** testes…secum] secum testes DG_5 | adhibeant] habeant DB_1; PG_2; PG_3 | domino] *fehlt* CT_2; deo RC_1; RP_1; DB_1; PG_2; PG_3 **299** perfecte] perfecto AL_3 | sacratis…locis] locis Deo sacratis sacrificare ID_2 | deo] domino RC_1; RP_1; DB_1; PG_2; PG_3 | sacrificare…locis] locis sacrificare RP_1; DB_1; PG_2; PG_3 **300** legis…divinae] *fehlt* AL_3 **301** in[2]] in omni PG_3 **302** elegerit] elegit RC_1; RP_1; PG_2; PG_3

[H. 10] Episcopus[m] [n] deo sacrificans testes[o], ut[p] praefixum[q] est, secum habeat et plures quam alius[r] sacerdos. Sicut[s] enim maioris[t] <E97, f. 21rb> honoris gradu fruitur[u] [v], sic maioris[w] testimonii incrementatione[x] indiget.

E97: De episopo missam celebrante eiusque ministris

In sollemnioribus[y] quippe diebus aut septem aut
quinque aut tres diaconos[z], qui eius[a] oculi dicuntur, et
subdiaconos[b] atque[c] reliquos ministros secum habeat,
10 qui sacris induti vestimentis <SG670, p. 47b> in
fronte[d] et a tergo et[e] presbyteri e[f] regione dextra
levaque[g] [h], contrito corde <V630, f. 20rb> et
humiliato spiritu[i] ac prono[j] stent vultu[k] custodientes
eum a malivolis hominibus et consensum eius
praebeant <S105, f. 20v> sacrificio.

V630: ut peracta consecratione omnes communicent
VD38: Quod omnes ministri altaris communicare debeant
Bcan4: XI

---

308 [m] *am Rande* Nota *V630; I83* | [n] Episcopus] Episcopus veru *korr. aus* Episcopus *SG670* | [o] testes *fehlt VD38* | [p] ut *fehlt I83* **309** [q] *am Rande* ante confirmatum est *VD38* | [r] alius *korr. aus* alios *SG670* **310** [s] Sicut *korr. aus* Sic *N442* | [t] maioris honoris gradu] maioribus honoris gradibus *SG670; S105* **311** [u] *am Rande* utitur *VD38* | [v] fungitur *SG670; S105* | [w] maioris testimonii] maiori testimonio in *korr. aus* maiori testimonio *SG670;* maiori testimonio *S105* **312** [x] *am Rande* augmentatione perfectione *VD38* **314** [y] solennioribus *E97* **315** [z] diacones *S105* | [a] ei *P102; BII13* **316** [b] diaconos *BII13;* subdiacones *S105* | [c] ac *BII13* **318** [d] fronte] fronte eius *korr. aus* fronte *SG670* | [e] et *fehlt I83* | [f] *interlinear* a latere et contra *VD38* **319** [g] *am Rande* sinistra *VD38* | [h] lavaque *S105* **320** [i] spiritu *fehlt SG670; S105* | [j] *am Rande* inclinato *VD38* | [k] vultu *korr. aus* ultu *N442*

308–309 Episcopus…habeat] sec. vit. Lucii in libr. pontif. **319–320** contrito…vultu] sec. conc. Par. a. 829. lib. I. c. 4. aut Ben. I. 315.

---

308 deo] *fehlt* AL$_3$ **308–309** ut…est] *fehlt* 74T$_3$; AL$_4$; PG$_4$; DG$_5$ **308–309** ut…secum] *fehlt* AL$_3$ **309** secum…habeat] habeat secum PG$_4$ | et] *fehlt* AL$_3$ **309–312** et…indiget] *fehlt* 74T$_3$; DG$_5$ **309–310** alius…sacerdos] alii sacerdotes PG$_4$ **310** enim] *fehlt* RC$_1$ **310–311** maioris…gradu] maioribus ... gradibus RC$_1$ **311** fruitur] fungitur RC$_1$ **314** quippe] vero ID$_2$ | septem] quatuor CT$_3$; ID$_2$ **315** eius…oculi] oculi eius DG$_5$ **316** secum…habeat] habeat secum PG$_4$ **317** vestimentis] vestibus 74T$_3$ | in] a ID$_2$ **318** fronte] frontem PG$_4$ **319** contrito…corde] corde contrito CT$_3$; DG$_5$ **320** spiritu] *fehlt* RC$_1$ **321** malivolis] malis CT$_3$; ID$_2$ **321–322** eius…praebeant] prebentes 74T$_3$; AL$_4$; DG$_5$

P102; BII13: XI Quod omnes ministri altaris communicare debeant si noluerint ecclesiasticis carere liminibus
S105: Ut omnes communicent

[H. 11] Peracta[l] autem consecratione omnes communi<I83, f. 38rb>cent, qui noluerint <BII13, f. 32ra> ecclesiasticis carere liminibus[m]. <VD38, f. 35ra>

N442: Mentio canonum apostolorum

Sic enim et apostoli statuerunt et[n] sancta Romana tenet ecclesia.

Servite, inquit dominus[o] [p] per[q] prophetam[r] David, in timore et exultate[s] ei in[t] tremore, <N442, f. 20va> adorate pure, ne forte irascatur et pereatis de via.

S105: diacs oculi episcopi dicuntur

Ille[u] enim non[v] perit[w] de via, qui recte graditur et praecepta custodit maiorum[x].

Bcan4: XII
P102; BII13: XII Quod omnes sacerdotes domini oporteat doceri ut et ceteros instruant et sibi proficiant

[H. 12] Doceri ergo omnes oportet, qui domini sacerdotio funguntur, ut et[y] ceteros instruant[z] et sibi proficiant. Scriptum est autem: Qui docti fuerint, fulgebunt[a] quasi[b] splendor firmamenti, et qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellae in[c] perpetuas aeternitates. Et alibi: <SG670, p. 48a> Populus autem

---

329 [l] *am Rande* Nota *V630* **331** [m] liminibus *korr. aus* luminibus *BII13* **334** [n] ut *VD38; S105* **336** [o] domino *VD38; SG670; P102; BII13; S105* | [p] dominus per prophetam] domino propheta *korr. aus* domino per proheta *SG670* | [q] per *fehlt S105* | [r] propheta *SG670* **337** [s] exaltate *V630; N442* | [t] cum *I83; SG670; Bcan4;* **340** [u] *am Rande* Nota *I83; am Rande* | [v] *am Rande* non recedit *VD38* | [w] praeterit *VD38; P102; BII13* **341** [x] malorum *O93; P102* **346** [y] et *fehlt V630* | [z] instruant *korr. aus* instruunt *SG670* **348** [a] sulgebunt *S105* | [b] tamquam *BII13* **349** [c] in perpetuas] imperpetuas *S105*

336–338 Servite…via] Ps. II. 11. 12. **345–347** Doceri…proficiant] S. Bonifac. ep. no. 73. **347–350** Qui…aeternitates] Dan. XII. 3. **350–352** Populus…plurimos] Dan. XI. 32. 33.

---

329 autem] *fehlt* DG_6 **335** ecclesia] ecclesia. Et si hoc neglexerint, degradentur DB_2 **346** ut…et[1]] et ut ID_3 **347** est…autem] enim est ID_3 autem] enim DB_3

sciens deum suum obtinebit[d] et faciet, et docti in populo docebunt plurimos[e].

S105: ut non scandalizetur episcopus

Ipsa enim <Bcan4, f. 41v> veritas[f] per se infert et dicit: Beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me. Ille[g] procul dubio scandalizatus[h] est[i] in deum, qui recte[j] non docet, et qui eius scandalizat episcopum vel sacerdotem. Impie namque agen<I83, f. 38va>tes sunt impii, neque intellegent[k] omnes impii, porro docti intellegent[l]. Omnes enim in[m] invicem humilitatem insinuate, quia deus superbis resistit, humilibus[n] dat gratiam. Nolite, inquit Ioannes apostolus, omni[o] spiritui[p] credere, sed probate spiritus, si ex deo <BII13, f. 32rb> sunt, quoniam pseudoprophetae exierunt in mundum. <VD38, f. 35rb> Et[q] idem ipse alibi ait: Vos, quod[r] audistis ab initio, in vobis permaneat, si in vobis permanserit, quod ab initio audistis, et[s] vos in filio et patre manebitis[t]. Et haec est[u] repromissio[v], <O93, f. 5rb> quam ipse pollicitus[w] [x] est nobis, vita[y] aeter<SG670, p. 48b>na[z]. Haec scripsi vobis de his, qui seducunt[a] vos. Et vos unctionem, <E97, f. 21va> quam accepistis ab eo,

---

351 [d] obtinebit *korr. aus* obtenebit *I83* **352** [e] multos *I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **354** [f] veritas per se] per se veritas *BII13* **356** [g] *am Rande* Nota *V630; I83* | [h] scandalizatus est] scandalizatur *SG670* | [i] est *fehlt S105* **357** [j] recta *SG670* **359** [k] intellegentes *VD38; P102; BII13; intellegentes korr. aus intellegent Bcan4* **360** [l] intellegunt *korr. aus* intellegent *V630;* intellegant *P102* | [m] in *fehlt V630* **361** [n] humilibus] humilibus autem *V630; SG670; Bcan4; E97; P102; BII13* **362** [o] omni *korr. aus* omnis *Bcan4* **363** [p] spiritui *korr. aus* spiritu *N442* **365** [q] *am Rande* z *V630* **366** [r] quod *korr. aus* qd *SG670* **368** [s] et vos *korr. aus* et *S105* | [t] manebitis *korr. aus* inmanebitis *S105* **369** [u] est *fehlt BII13* | [v] repromissio] ab initio *V630;* annuntiatio *E97* | [w] *am Rande* promisit *VD38* **370** [x] pollicitus *korr. aus* pollutus *N442* | [y] vita aeterna] vitam aeternam *S105* | [z] aeterna *korr. aus* aena *SG670* **371** [a] *am Rande* decipiunt *VD38*

---

355 Beatus…me] Matth. XI. 6. **356–358** Ille…sacerdotem] cf. Dam. 17. **358–360** Impie…intellegent] Dan. XII. 10. **361–362** quia…gratiam] I Petr. V. 5. i. f. **362–365** Nolite…mundum] I Ioann. IV. 1. **366–381** Vos…est] I Ioann. II. 24-29.

---

351 deum] Dominum ID$_3$ **352** plurimos] multos DB$_3$; ID$_3$ **356** scandalizatus…est] est scandalizatus DB$_3$; scandalizatur DG$_7$

maneat in vobis. Et non[b] necesse habetis[c], ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio eius docet vos de omnibus, et verum est, et[d] non est mendacium, et sicut docuit vos, manete in eo. Et nunc, filioli, manete in eo et[e], cum apparuerit, habemus[f] fiduciam, et[g] non confundamur ab eo in adventu eius. Scitis[h], quoniam iustus est, <S105, f. 21r> scitote, quoniam et omnis[i], qui facit iustitiam[j], <I83, f. 38vb> ex ipso natus est. Videte, qualem caritatem dedit nobis pater, ut filii dei nominemur et simus[k]. Propter hoc[l] mundus non novit nos, quia non novit eum. Carissimi, nunc filii dei sumus et nondum apparuit, quid[m] erimus. Scimus, quoniam, cum <V630, f. 20va> apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est[n]. Et omnis, qui habet spem[o] hanc in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est. Omnis, qui facit peccatum, <SG670, p. 49a> et iniquitatem facit, et peccatum est iniquitas. Et scitis, quia ille apparuit, ut peccata tolleret, et peccatum in eo non est. Omnis, qui in eo[p] <VD38, f. 35va> manet, non peccat[q], et omnis, qui peccat, non vidit eum nec cognovit eum. <BII13, f. 32va> Filioli, nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est, sicut et ille iustus[r] est. Qui facit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius dei, ut dissolvat[s] opera diaboli. Omnis, qui natus est ex deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filii[t] dei et filii diaboli. Omnis[u], qui non est

---

373 [b] si *P102* | [c] habeatis *N442* **375** [d] et *fehlt V630* **377** [e] ut *V630; SG670; E97; S105* | [f] habeamus *V630; I83; SG670; Bcan4; E97; BII13; S105* **378** [g] ut *VD38; P102; ut korr. aus et Bcan4* | [h] *interlinear* is *E97* **380** [i] omnis *korr. aus* omnes *VD38; Bcan4* | [j] iustitia *O93* **382** [k] scimus *I83; VD38; Bcan4* | [l] hoc] hoc et *E97* **384** [m] quod *V630;* quid *korr. aus* quod *I83* **386** [n] est Et omnis qui habet spem hanc in eo sanctificat se sicut et ille sanctus est *korr. aus* est *P102* **387** [o] spem hanc] hanc spem *E97* **391** [p] eo] eo non *I83* **392** [q] peccat et *korr. aus peccat VD38* **395** [r] iustus *korr. aus* iustu *SG670* **397** [s] *am Rande* disrumpat disperdat *VD38* **401** [t] filii *fehlt P102* | [u] Omnis] Omnis enim *VD38; P102; BII13*

381–436 Videte…nobis[2]] I Ioann. III. tot. cap.

iustus, <I83, f. 39ra> non est de[v] deo et, qui non diligit fratrem suum, quoniam haec est annuntiatio, quam audistis ab i<N442, f. 20vb>nitio,

BII13: de dilectione fratrum

ut diligamus alterutrum, non sicut Cain[w], qui ex maligno <SG670, p. 49b> erat et occidit fratrem suum, et propter hoc[x] occidit eum, quoniam opera eius maligna erant[y], fratris autem[z] eius[a] iusta. Nolite mirari, fratres, si odit vos mundus. Nos scimus, quoniam translati sumus de morte in[b] vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte. Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis, quia[c] omnis homicida non habet vitam aeternam in semetipso[d] manentem. In hoc cognovimus caritatem dei, quoniam[e] <E97, f. 21vb> ille pro nobis animam suam posuit, et nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam[f] mundi et viderit fratrem <VD38, f. 35vb> suum[g] necessitatem[h] habere et clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas dei manet in eo? Filioli[i], non diligamus verbo <S105, f. 21v> nec[j] lingua, sed opere[k] et veritate. In hoc cognoscimus[l], quoniam ex veritate[m] sumus, et in conspectu eius suademus corda nostra, quoniam, <SG670, p. 50a> si repraehenderit nos <BII13, f. 32vb> cor[n], maior est deus corde nostro, et no<I83, f. 39rb>vit omnia. Carissimi, si cor nostrum[o] repraehenderit nos, fiduciam habemus ad[p] deum, et quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam

---

402 [v] ex *I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **406** [w] cahin *P102* **408** [x] quod *E97;* quod *korr. aus* qod *BII13* **409** [y] erant *korr. aus* erat *Bcan4; P102* | [z] autem eius *korr. aus* autem *SG670* | [a] eius *fehlt V630* **411** [b] ad *V630; Bcan4; P102* **414** [c] quia *korr. aus* quoa *V630;* quoniam *I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **415** [d] se *I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **416** [e] quoniam *korr. aus* quoniam ut *SG670;* quoniam] quoniam ut *S105* **418** [f] suatantia *O93* **419** [g] suum *fehlt VD38* | [h] necesse *Bcan4; P102* **421** [i] Filioli] Filioli mei *VD38; Bcan4* **422** [j] neque *V630; I83; VD38; SG670; Bcan4; E97; P102; S105;* aut *BII13* | [k] opore **423** [l] cognovimus *VD38; SG670; S105* | [m] veritate *korr. aus* caritate *O93* **426** [n] cor] cor nostrum *V630; SG670; E97; S105;* cor nostrum *korr. aus* cor *BII13* **427** [o] nostrum] nostrum non *SG670; S105; nostrum non korr. aus nostrum E97* **428** [p] ad *korr. aus* adi *I83*

mandata eius custodimus[q] et ea, quae sunt placita coram eo, facimus. Et hoc est mandatum[r] eius[s], ut credamus in nomine filii eius Iesu Christi et diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis[t]. Et qui servat mandata eius, in illo manet et ipse in eo, et in hoc[u] scimus[v], quoniam <V630, f. 20vb> manet in nobis de spiritu, quem dedit nobis[w].

Bcan4: XIII

P102; BII13: XIII Quod sicut deus creator hominis est caritas est bonus et iustus ita[x] homo creatus est ad similitudinem suam[y] ut caritatem haberet ut bonus esset et iustus et quod illum debet imitari ad cuius imaginem conditus est

<Bcan4, f. 42r> [H. 13] Et[z] sicut deus creator[a], qui hominem ad[b] similitudinem suam creavit[c], est[d] [e] caritas, est[f] bonus, iustus, patiens atque mitis et misericors, et cetera virtutum sanctarum insignia[g], quae de eo leguntur. Ita homo creatus est, ut caritatem haberet, ut bonus esset[h] et iustus, ut[i] patiens atque mitis[j], mundus et miseri<SG670, p. 50b>cors foret[k]. Quas virtutes, quanto plus quisque[l] in seipso habet, tanto pro<VD38, f. 36ra>pius[m] est deo et maior[n] est[o] ac[p] sui conditoris gerit[q] [r] similitudinem. Si vero, quod absit, aliquis per devia[s] vitiorum et divortia[t] criminum ab hac nobi<BII13, f. 33ra>lissima

430 [q] custodimus *korr. aus* custodiamus *V630; SG670* **431** [r] mandatum eius ut] mandatum ut *korr. aus* mandatum *S105* | [s] eius *fehlt SG670; S105* **433** [t] vobis *Bcan4* **435** [u] hoc scimus *korr. aus* hoc *VD38; Bcan4* | [v] scimus *fehlt I83* **436** [w] vobis *Bcan4* **439** [x] ut *P102* | [y] suam *fehlt P102* **442** [z] *am Rande* z *V630* | [a] cretor *P102* **443** [b] ad] ad imaginem et *korr. aus ad Bcan4* | [c] creavit *korr. aus* creavit et *SG670* | [d] et *S105* | [e] est caritas] caritas est *SG670* **444** [f] est *fehlt SG670* **445** [g] *am Rande* praeclara *VD38* **447** [h] esset *fehlt SG670; S105* | [i] et *VD38; P102; BII13* **448** [j] mitis mundus *korr. aus* mitis *O93* **449** [k] *am Rande* esset *VD38* | [l] quisque *fehlt V630* **450** [m] propius *korr. aus* proprius *N442;* proprius *I83;* propinquior *VD38; P102; BII13* **451** [n] maior est ac] maiorem *E97* | [o] est ac] Si vero a *V630* | [p] atque *I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* | [q] *am Rande* habet *VD38* | [r] gerit similitudinem. Si vero, quod absit, aliquis per devia vitiorum et divortia criminum ab hac nobilissima sui conditoris *fehlt V630* **452** [s] *am Rande* errores *VD38* **453** [t] *am Rande* separationes *VD38*

442–480 Et… reformavit] lib. de dign. cond. hum. Ambros. adscript. c. 3.

sui con<I83, f. 39va>ditoris[u] similitudine[v] degener[w] [x] oberrat[y], tunc fiet de eo, quod scriptum est: Et homo, cum in honore esset, non intellexit[z], comparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis. Qui[a] maior honor potuit[b] homini esse, quam ut ad similitudinem sui factoris conderetur[c] et eisdem virtutum vestimentis ornaretur, quibus et conditor, de quo legitur: Dominus regnavit, decore[d] indutus[e] est,

BII13: qualis (*ein Wort unleserlich*) homo exibere debeat (*zwei Wörter unleserlich*)

id est omnium virtutum splendore et totius <E97, f. 21'ra> bonitatis decore ornatus[f], vel quod maius homini[g] potest esse dede<SG670, p. 51a>cus[h] [i] aut infelicior[j] miseria[k], quam ut hac similitudinis gloria sui conditoris amissa[l] ad informem[m] et irrationabilem brutorum iumentorum delabitur[n] [o] similitudinem? Quapropter[p] quisque diligentius attendat primae condicionis suae excellentiam[q] et venerandam[r] [s] sanctae trinitatis in seipso imaginem[t] agnoscat <O93, f. 5va> honoremque similitudinis divinae, ad <N442, f. 21ra> quem[u] creatus est, nobilitate[v] [w] morum[x],

---

454 [u] conditoris similitudine *korr. aus* conditoris *O93* | [v] similitudinem *I83* | [w] *am Rande* declinans a genere suo *VD38* | [x] degenter *O93; N442;* degener *korr. aus* degeneret *V630;* degenerans *VD38; P102; BII13 ;* devius *SG670; S105;* degeneranter *E97* **455** [y] aberrat *S105* **456** [z] intellexit] intellexit *korr. aus* intellexit et *SG670; intellexit et S105* **457** [a] quis *I83; SG670; Bcan4; S105;* quis *korr. aus* qui *VD38* **458** [b] potuit homini esse] homini esse potuit *Bcan4* **459** [c] conderetur *korr. aus* conderetur Quibus et conditor de quo legitur *SG670* **461** [d] decorem *E97; BII13* | [e] inductus *Bcan4* **465** [f] adornatus *E97* **466** [g] hominis *SG670; S105* | [h] *am Rande* turpitudo *VD38* | [i] dedecus *korr. aus* decus *O93* **467** [j] inferior *SG670; S105* | [k] miseriam *P102* **468** [l] *am Rande* perdita *VD38* | [m] *am Rande* turpem *VD38* **469** [n] *am Rande* decidat descendat *VD38* | [o] delabatur *V630; I83; SG670; Bcan4; E97; BII13; S105;* delabatur *korr. aus delabitur VD38* **470** [p] Quapropter] Quia propter *P102* **471** [q] *am Rande* nobilitatem *VD38* | [r] *am Rande* honorandam *VD38* | [s] venerandam *korr. aus* venerandum *V630* **472** [t] imaginem *korr. aus* maginem *Bcan4* **474** [u] quae *V630;* quam *E97;* quem *korr. aus que P102* | [v] nobilitatem *SG670; P102; BII13; S105* | [w] nobilitate morum] nobilitatem horum *I83; Bcan4* | [x] *am Rande* conversationum *VD38*

exsecratio[y] virtutum, dignitatem[z] <I83, f. 39vb> meritorum habere contendat, ut, quando apparuerit, <S105, f. 22r> qualis sit, tunc similis[a] <VD38, f. 36rb> ei appareat, qui se mirabiliter ad similitudinem suam in primo Adam condidit, mirabiliusque in secundo reformavit[b] [c]. Omnis igitur homo, qui ad imaginem dei factus est[d], illum debet imitari, cuius ad[e] imaginem conditus est, illius debet <BII13, f. 33rb> sequi vestigia, qui eum ad imaginem sui[f] condidit.

Consiliarium vero ac protectorem melius[g] repperiri[h] [i] non poterit quam illum, qui eum ad imaginem sui[j] condidit, <SG670, p. 51b> qui eum pretioso sanguine suo redemit, et propter eum homo fieri non est dedignatus, quem procul dubio inveniet, si in eum totam spem suam iuxta psalmistae vocem proiecerit. Ait namque: Proice[k] super dominum caritatem[l] tuam, et ipse te enutriet nec[m] dabit in aeternum fluctuationem iusto. Omnis[n] enim homo in[o] sua causa[p] deficiens et in[q] suis hesitans[r] [s] consiliis quaerit sibi amicum fidelem, in cuius consiliis confidat, qui in suis[t] diffidebat, et talem <V630, f. 21ra> fiduciam habet in illo, ut omne secretum <I83, f. 40ra> sui pectoris[u] ei pandat[v] et aperiat. Quid dulcius est, quam

---

475 [y] executione *V630; E97;* exsecratione *I83; Bcan4;* exercitacionem *VD38; BII13;* exsecratio] et sacrationem *SG670; S105;* et exercitationem *P102* | [z] dignitate *V630; I83; Bcan4; E97* **477** [a] similis ei] ei similis *SG670* **480** [b] *am Rande* recreavit restituit *VD38* | [c] remormavit *S105* **481** [d] est, illum debet imitari, cuius ad imaginem conditus est *korr. aus* est *SG670* **482** [e] ad *fehlt I83* **483** [f] suam *N442; I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **485** [g] meliorem *V630; SG670; E97; S105* | [h] *interlinear* invenire *VD38* | [i] repperire *V630; I83; VD38; SG670; E97; P102; BII13; S105* **486** [j] suam *SG670; Bcan4; P102; S105* **491** [k] Proice *korr. aus* Proicite *Bcan4* | [l] curam *korr. aus* caratatem *SG670;* curam *Bcan4; E97; P102* **492** [m] non *BII13* **493** [n] Omnis enim *korr. aus Omnis O93* | [o] in *fehlt N442; I83; VD38; SG670; P102; BII13; S105* | [p] causa *fehlt VD38* **494** [q] in *fehlt VD38; P102; BII13* | [r] *am Rande* recidens *VD38* | [s] excidens *VD38; P102; BII13; excidens, am Rande alias hesitans Bcan4* **496** [t] suis *korr. aus* sui *SG670;* sui *S105* **498** [u] pectoris *korr. aus* peccatoris *V630* | [v] pendat *S105*

493–499 Omnis…tecum] Cangyth abbatissae ep. ad S. Bonif. (int. eiusd. ep. 30).

habeas[w] illum, cum quo omnia possis loqui ut tecum? Si ista cum hominibus fiunt, quanto magis cum deo hoc est agendum, qui[x] omnes[y] vult salvos fieri et neminem[z] perire? Nam si veraciter[a] deum credimus eumque diligi<SG670, p. 52a>mus, ut debemus, <VD38, f. 36va> et proximos sicut[b] nosmetipsos, in eumque totam spem proiecerimus[c] nostram, ipse nos eripiet et consolabitur. Et, sicut per angelum suum Habacuc prophetam cum prandiis in lacum leonum ad[d] Danielem vatem[e] misit, <E97, f. 21'rb> et Philippum, unum de septem diaconibus, ad eunuchum, ita dabit vobis liberationem et consolationem.

Haec sectamini[f], carissimi, et nulli umquam nocete.

S105: non susurrones

Fratres estis[g], invicem vos <BII13, f. 33va> diligite, ut veri domini discipuli dici[h] et[i] effici mereamini[j].

Bcan4: XIIII

P102; BII13: XIIII De detractoribus et raptoribus et quod pater noster deus sit mater vero ecclesia

[H. 14] Nam[k] qui rancida[l] corda virorum[m] inficit[n], maliciam inter homines spargit.

VD38: Detractoribus et raptoribus

Et qui detrahit fratrem[o] suum, homicida est.

---

499 [w] haberes *I83;* habes *VD38; P102; BII13; habere SG670; Bcan4; S105* **501** [x] qui *korr. aus* quia *V630* | [y] omnes] omnes homines *Bcan4* **502** [z] nemine *O93* | [a] veraciter *korr. aus* peraciter *V630* **504** [b] sicut *korr. aus* sicot *O93* **505** [c] proiecerimus nostram] nostram proiecerimus *BII13* **508** [d] ad] ad ad *P102* | [e] *am Rande* prophetam *VD38* **511** [f] *am Rande drei Punkte N442; am Rande* imitamini *VD38* **513** [g] estis *korr. aus* estis qui *SG670* **514** [h] dici et *fehlt V630; E97* | [i] et *fehlt VD38; P102; BII13* | [j] mereamini *korr. aus* mereami *S105* **518** [k] *am Rande* Nota *I83* | [l] *am Rande* amara *VD38* | [m] vivorum *V630; SG670; E97; S105* | [n] *am Rande* corrumpit *VD38* **521** [o] fratrem suum] fratri suo *I83; SG670; Bcan4; S105*

506–510 Et…consolationem] Cangyth abbatissae ep. ad S. Bonif. (int. eiusd. ep. 30). **518–519** Nam…spargit] Cangyth abbatissae ep. ad S. Bonif. (int. eiusd. ep. 30). **521** Et…est] Ben. I. 40. (I Ioann. III. 15). Cf. Clem. 40, Alex. 17.

Et qui abstulerit[p] aliquid patri vel matri, dicitque[q] hoc peccatum <Bcan4, f. 42v> non esse[r], homicidae particeps <I83, f. 40rb> est. Pater noster sine dubio deus[s] est, qui nos creavit, mater vero[t] nostra ecclesia, quae nos[u] in baptis<SG670, p. 52b>mo spiritaliter regeneravit.

S105: Nota non tollendas res ecclesie

Ergo qui Christi[v] pecunias et ecclesiae rapit, aufert[w] vel fraudat, homicida est, atque homicida ante conspectum[x] iusti[y] iudicis esse deputabitur[z]. <S105, f. 22v> Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur, qui[a] autem pecuniam[b] vel res ecclesiae abstulerit, sacrilegium facit.

V630; E97: DE PEREGRINIS IUDICIIS CUM EXEMPLO LOTH

V630: De privilegiis ecclesiarum et sacerdotum

Bcan4: XV

P102; BII13: XV De privilegiis ecclesiarum et[c] sacerdotum et de legibus ecclesie firmandis et peregrinis iudiciis submovendis et ut[d] unaqueque provincia suos iustos habeat iudices et non externos

---

522 [p] abstulerit aliquid *korr. aus abstulerit O93* | [q] dicitq *SG670* **523** [r] est *SG670; S105* **525** [s] deus *fehlt V630* | [t] vero nostra] nostra vero *V630* **526** [u] nos *fehlt I83* **529** [v] christi *korr. aus* christo *SG670;* christo *S105* | [w] aufert] aut fert *I83; E97* **531** [x] conspectu *I83* | [y] iusti *fehlt I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* | [z] debutabitur *S105* **533** [a] *am Rande* Nota *I83; E97* | [b] pecunia *I83; Bcan4* **539** [c] et *korr. aus* vel *BII13* **541** [d] ut *fehlt P102*

522–534 Et… facit] S. Bonif. ep. no. 72. aut Ben. II. 426. Cf. Luc. 7.

---

522 abstulerit] abstulerit inquit RP_2; DB_4; PG_5; abstulit inquit ID_4 aliquid] *fehlt* BS_2 | aliquid… matri] patri vel matri aliquid DG_8 | vel… matri] *fehlt* RP_2; DB_4; ID_4; PG_5 | dicitque] dicetque DG_8 **522–523** dicitque… esse] *fehlt* RP_2; DB_4; PG_5 **525** vero] *fehlt* PG_5 nostra] *fehlt* DB_4 | ecclesia] ecclesia est DG_8 **526** spiritaliter] *fehlt* DG_8 **527** regeneravit] genuit RP_2 **529** et] *fehlt* RP_2 | rapit] *fehlt* BS_2 | rapit… aufert] aufert rapit DB_4 **529–530** rapit… fraudat] aufert, rapit aut fraudatur RP_2; aufert, rapit aut fraudat ID_4; PG_5 **529–531** rapit… iusti] aufert, fraudat et rapit ut homicida in conspectu DG_9 **530** vel] et DG_8 **530–531** homicida^2… esse] atque ante Deum homicida RP_2; ID_4; PG_5 **530–531** ante… esse] est atque ante Deum homicida RP_2; DB_4; PG_5 **531** conspectum… iudicis] deum PG_5 | iusti] *fehlt* RC_2 | esse] *fehlt* DG_9 deputabitur] deputatur RP_2; DB_4; ID_4 **532–533** Qui… operatur] *fehlt* RP_2; DB_4; ID_4; PG_5 **532–533** rapit… vel] enim PG_5 **533** autem… vel] enim RP_2; DB_4; ID_4; PG_5 **534** facit] facit et ut sacrilegus iudicandus est RP_2; DB_4; ID_4; PG_5

[H. 15] Privilegia[e] enim ecclesiarum et sacerdotum sancti apostoli iussu salvatoris intemerata[f] et inviolata aevis[g] decreverunt[h] <VD38, f. 36vb> manere temporibus. Leges ecclesiae apostolica firmamus auctoritate et peregrina[i] iudicia[j] submovemus.

S105: de iudicibus ecclesie

Unde <N442, f. 21rb> et dominus[k] mentionem faciens Loth per Moysen loquitur dicens: Ingressus es[l], quidam[m] inquiunt[n], ut advena, numquid ut iudices[o]?

10 Unaquaeque[p] enim[q] provincia tam iuxta ecclesi<BII13, f. 33vb>asticas quam[r] iuxta saeculi leges suos debet iustos et non iniquos habere iudices, et non externos[s], nisi <SG670, p. 53a> apostolicae huius sedis decreverit auctoritas[t],

BII13: de iudicibus

quatenus, quicumque causam habuerit apud suos[u] iudices iudicetur[v], et non ad[w] alienos causa

---

543 [e] *am Rande drei Punkte N442* **544** [f] *am Rande* incorrupta *VD38* **545** [g] eius *I83; VD38; SG670; Bcan4; E97; P102; BII13; S105* | [h] *am Rande* statuerunt *VD38* **547** [i] *am Rande* extranea aliena *VD38* | [j] iudicio **549** [k] dominus *fehlt SG670* **550** [l] est *O93* **551** [m] quidem *VD38; E97; P102; BII13;* quidam *fehlt SG670; S105* | [n] inquit *P102; BII13* | [o] iudices] iudices *korr. aus* iudices s *N442;* iudices nos *korr. aus* iudices *SG670;* iudices] iudices nos *S105* **552** [p] *am Rande* z *V630; am Rande* Nota *E97* | [q] enim *fehlt V630* **553** [r] quam *korr. aus* quę *V630* **554** [s] *am Rande* extraneos *VD38* **556** [t] auctoritas *fehlt V630* **558** [u] vos *I83;* suos *korr. aus* vos *Bcan4* **559** [v] iudicetur *korr. aus* iudicentur *Bcan4* [w] ad *fehlt V630* (*am Rande* R)

543–546 Privilegia…temporibus] c. 38. C. Th. XVI. 2. (cf. Ben. II. 112. 421). **547** et…submovemus] Ben. III. 309, c. 16. Angilr. (c. 10. C. Th. IX. 1). Cf. Vig. 4, Fab. 26, Fel. I. pp. 15, Euseb. 17, Iul. 12, Sixt. III. **550–551** Ingressus…iudices] Gen. XIX. 9. **552–561** Unaquaeque… transeat] Ben. add. III. 111. (cf. Innoc.I. ep. c. 3. H. no. 7). [Cf. quoque Pelag. II. pp. ep. 1.]

---

543 enim] *fehlt* 74T_4; AL_5; CT_5; PG_6; DG_{11} | sacerdotum] monasteriorum 74T_4; AL_5; PG_6 **544** sancti…salvatoris] *fehlt* 74T_4; AL_5; PG_6; DG_{11} **545** aevis] eius 74T_4; CT_5; omnibus AL_5; ęternis PG_6 | aevis… decreverunt] decrevimus cunctis PG_6; DG_{11} | decreverunt] decrevimus 74T_4; AL_5; PG_6; DG_{11} **546–547** firmamus…auctoritate] auctoritate firmamus DG_{11}; DG_{12} **547** iudicia…submovemus] submovemus iudicia DG_{11} **551** quidam] quidem CT_6 | quidam…inquiunt] quidem DG_{12} inquiunt] inquit CT_6 **552** enim] *fehlt* AL_6; DG_{13} **554** externos] extraneos AL_6; DG_{13}

vagan<I83, f. 40va>di stimulante[x] protervia[y] [z] [a] suam[b] despiciens[c] patriam transeat, sed ad[d] duodecim eiusdem provinciae iudices, ad quorum iudicium[e] omnes causae civitatum referuntur, deferatur[f] negotium.

Bcan4: XVI

P102; BII13: XVI De iudicio ecclesiastico et de saeculari et ut oppressus libere appellet sacerdotum iudicium

[H. 16] Si autem fuerit ecclesiasticum apud episcopos[g] interveniente primate, si[h] maior causa fuerit,

VD38: De iudiciis ecclesiasticis

si vero minor, <V630, f. 21rb> metropolitano. Si[i] vero fuerit saeculare, apud[j] eiusdem ordinis viros[k] iudicio tamen episcoporum[l], cum apostolus[m] privatorum christianorum causas magis ad[n] ecclesias[o] deferri <VD38, f. 37ra> et ibidem sacerdotali[p] iudicio terminari voluit. Omnis[q] enim oppressus[r] libere sacerdotum[s], <E97, f. 21'va> si voluerit, appellet iudicium et a nullo prohibeatur, sed ab[t] his fulciatur[u] et liberetur.

Bcan4: XVII

P102; BII13: XVII De difficilibus[v] causis aut maioribus ortis negotiis

---

560 [x] *interlinear* incitante *VD38* | [y] *interlinear* perversitate *VD38* [z] propter via *VD38; S105* | [a] protervia suam] propter suam viam *V630* | [b] sua *E97* **561** [c] dispiciens *N442* | [d] a *Bcan4* **562** [e] iudicium *korr. aus* iudicem *V630* **563** [f] *am Rande* deducatur *VD38* **568** [g] episcopus *S105* **569** [h] si] si quidem *korr. aus* si qui *V630* **571** [i] *am Rande* Nota *BII13* **572** [j] *am Rande* Nota *BII13* | [k] viros *fehlt V630* **573** [l] episcopoporum *E97* | [m] apostolis *O93; Bcan4* **574** [n] ad *fehlt V630* | [o] ecclesiis *korr. aus* ecclesias *V630* **575** [p] sacerdotalem *Bcan4* **576** [q] *am Rande* z *V630; am Rande* Nota *E97* | [r] oppressos *S105* **577** [s] sacerdotum si voluerit] si voluerit sacerdotum *BII13* **578** [t] ab his *korr. aus* nullo *V630* [u] *am Rande* sustinetur *VD38* **581** [v] difficilioribus *P102*

561–562 sed…iudices] sec. c. 12. conc Carth. (D.) aut Ben. II. 307. Cf. Zeph. 5. **568–571** Si…metropolitano] sec. c. 9. conc. Chalc. **573–576** cum…voluit] Ben. III. 145. (c. 9. i. f. conc. III. Carth.). Cf. Alex. 4, Marcellini 3.

---

576 enim] *fehlt* DG_{14} **579** liberetur] liberetur et audiatur DG_{14}

[H. 17] Si autem difficiles causae aut maiora[w] negotia orta fuerint, <SG670, p. 53b> ad maiorem sedem referantur, et si illic facile[x] discerni[y] non poterint[z] aut iuste terminari, ubi fuerit[a] summorum congregatio congregata, quod <BII13, f. 34ra> per singulos[b] annos bis[c] fieri solet et debet, iuste et deo placite coram patriarcha aut primate ecclesiastica[d] et coram patri<O93, f. 5vb>cio saecularia[e] iudicentur negotia in commune.

I83: Quod difficiliores cause apostolica deffiniantur presentia

Quod[f] si difficiliores[g] ortae fuerint[h] quaestiones aut episcoporum[i] vel maiorum iudicia aut maiores <I83, f. 40vb> causae fuerint, ad[j] sedem apostolicam, si appellatum[k] <S105, f. 23r> fuerit, referantur,

S105: Maiores causae ad sedem debent referri apostolicam

quoniam hoc apostoli statuerunt[l] iussione salvatoris, ut[m] maiores et difficiliores quaestiones semper ad sedem deferantur[n] apostolicam, super quam Christus universam construxit ecclesiam, dicente[o] ipso ad beatum principem apostolorum Petrum: Tu es, inquit, Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, et reliqua.

---

583 [w] maiora *korr. aus* maiore *N442* **585** [x] *am Rande* cito *VD38* | [y] discerni *korr. aus* discernit *Bcan4* | [z] poterint *korr. aus* potuerint *O93;* potuerint *VD38; Bcan4; E97; P102; BII13;* poterint *korr. aus* poterit *S105* **586** [a] fuerint *V630* **587** [b] singulos *korr. aus* singuos *P102* **588** [c] bis] bis autem *O93;* bis aut ter *I83; SG670; Bcan4; S105* **589** [d] ęcclesiastico *korr. aus* ęcclesiastica *Bcan4;* ecclesiastico *P102; BII13* **590** [e] saecularia *fehlt I83;* sęcularia *korr. aus* sęculario *S105* **593** [f] *am Rande* z *V630; am Rande* Nota *I83* | [g] difficioliores *O93* | [h] fuerint *korr. aus* fuerit *P102* **594** [i] temporum *SG670;* teporum *S105* **595** [j] ad *korr. aus* a *O93; VD38* **596** [k] appellata *V630; E97* **598** [l] statuerint *N442* **599** [m] ut *korr. aus* et *S105* **600** [n] referantur *SG670; P102; S105* **601** [o] dicente] dicente ab *I83*

583–585 Si…referantur] sec. Innoc. I. ep. ad Vict. Rotom. c. 3. Ben. II. 381. III. 109. Cf. infra c. 34, Zeph. 6, Gai. 7, Marcelli 2, Iul. 5, Vigil. 7, Pelag. II. pp. ep. 1. **593–596** Quod…referantur] sec. Innoc. I. ep. ad Vict. Rotom. c. 3. **602–604** Tu…meam] Matth.XVI. 18.

---

585 poterint] potuerint CT_8; DG_{14} **587** quod] que DG_{14} **588** bis] *fehlt* DG_{14} **596** appellatum…fuerit] appellata fuerit CT_8 | referantur] deferantur PG_7 **598** hoc] *fehlt* BS_3 | statuerunt] iusserunt PG_7 **600** deferantur…apostolicam] apostolicam deferantur AL_7; PG_7

Sit[p] ergo, <VD38, f. 37rb> fratres, constantia vestra adversus <SG670, p. 54a> contentiones eorum, qui adversa sapiunt, et non, quae dei sunt[q], et erit fortior petra constantia vestra, sicut scriptum est: Ne timueritis[r] ab eis, neque terreamini a facie eorum, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Quod autem in aure[s] auditis, praedicate in lumine illum timentes, qui potest[t] animam et corpus occidere et mittere <N442, f. 21va> in gehennam. Fratres mei, in carne enim[u] ambulantes non secundum carnem militamus. Arma enim militiae nostrae non carnalia, sed potentia deo ad destructionem[v] munitionum consilia destruentes et omnem exaltationem extollentem se adversus[w] scientiam dei, et[x] in <BII13, f. 34rb> captivitatem redigentes[y] omnem <I83, f. 41ra> cogitationem in obsequium Christo[z] perducentes[a].

De cetero, fratres, confortamini <Bcan4, f. 43r> in domino et in potentia fortitudinis eius, ut[b] pax vobis multa et gratia[c] a deo et domino nostro Iesu Christo ministretur. Amplectimur[d] [e] et osculamur[f] ac, si praesentes cari<SG670, p. 54b>tatem vestram in unitate spiritus[g], in vinculo pacis et caritatis Christi. Propter quod, carissimi, exspectantes satagite[h] immaculati <VD38, f. 37va> et inviolati[i] inveniri in pace <E97, f. 21'vb> et domini nostri longanimitatem[j] salutem arbitramini. Sicut et carissimus frater noster <V630, f. 21va> Paulus secundum datam sibi

---

605 [p] Si *E97* **607** [q] sapiunt *V630* **609** [r] timueris *VD38* **611** [s] aure *korr. aus* ore *V630; ore E97* **612** [t] potest] potest et *BII13* **614** [u] enim *fehlt V630; E97* **616** [v] dextructionem *P102* **618** [w] adversum *I83; SG670; Bcan4; S105* | [x] et *fehlt E97* **619** [y] redigentes *korr. aus* redientes *V630* **620** [z] christi *VD38; P102; BII13; christi korr. aus christo Bcan4* **621** [a] perducente *SG670; S105* **623** [b] Et *SG670; S105* **624** [c] gratia *korr. aus gratia et I83* **625** [d] *am Rande* constringimur diligimus *VD38* | [e] Amplectimus *Bcan4* | [f] obsculamur *Bcan4* **627** [g] spiritus] spiritus et *SG670; S105* **628** [h] *am Rande* studete *VD38* **629** [i] *am Rande* incorrupti *VD38* **630** [j] *am Rande* pacientia *VD38*

605–627 Sit…Christi] Zachar. ep. ad variar. prov. episc. (int. S. Bonif. ep. no. 78). **628–640** Propter…salvatoris] II Petr. III. 14-18.

sapientiam scripsit vobis[k], sicut[l] et in[m] omnibus epistolis[n] loquens in eis de his, in quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae[o] indocti et instabiles depravant[p] sicut[q] et[r] ceteras scripturas[s] ad suam perditionem. Vos autem[t] igitur, fratres, praescientes custodite, ne insipientium errore transducti excidatis[u] a[v] propria firmitate. Crescite vero in gratia et[w] cognitione domini nostri Iesu Christi et salvatoris. Vos autem, carissimi, memores estote verborum, quae praedicta sunt ab apostolis domini nostri[x] Iesu Christi, qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illusores[y] secundum sua desideria ambulantes[z] impietatum[a]. Hi sunt, qui segregant semetipsos, anima<SG670, p. 55a>les, <I83, f. 41rb> spiritum non habentes, vos autem, carissimi[b], superaedificantes vosmetipsos sanctissimae vestrae fidei in spiritu sancto orantes. Ipsos[c] vos in <BII13, f. 34va> dilectione dei servate exspectantes misericordiam domini nostri Iesu Christi in vitam aeternam. Et hos quidem arguite[d] iudicatos[e], illos vero salvate[f] de igne rapientes. Aliis[g] autem miseremini in timore odientes eam, quae carnalis est, maculatam tunicam[h] [i]. Ei autem, qui potens est vos <S105, f. 23v> conservare sine peccato et constituere <VD38, f. 37vb> ante conspectum gloriae suae immaculatos in[j] exultatione, soli deo salvatori nostro per Iesum Christum dominum[k] nostrum gloria, magnificentia et imperium et potestas

---

633 [k] vobis] vobis et *N442* | [l] Sicut et *korr. aus* Sicut *S105* | [m] in *fehlt I83* **634** [n] apostolis *P102* **635** [o] q *I83;* qui *korr. aus que SG670* **636** [p] *am Rande* corrumpunt *VD38* | [q] sicut et *korr. aus* sicut *Bcan4* | [r] et *fehlt I83* | [s] scripturas *fehlt VD38* **637** [t] autem *fehlt V630; I83; SG670; Bcan4; E97; P102; BII13; S105* **638** [u] *am Rande* decidatis *VD38* **639** [v] ad *I83* | [w] et] et in *Bcan4* **642** [x] nostri *fehlt O93; E97* **644** [y] *am Rande* deceptores *VD38* | [z] ambulantes] ambulantes vias *korr. aus* ambulantes *O93* **645** [a] impietatum] in impietate *V630; E97;* in impietate *korr. aus* impietatum *SG670* **647** [b] carissimi *fehlt E97* **649** [c] Ipsos vos] vos ipsos *I83* **651** [d] *am Rande* repraehendite *VD38* **652** [e] *am Rande* condempnatos *VD38* | [f] salutate *SG670; S105* | [g] Aliis *korr. aus* Alios *Bcan4* **654** [h] *am Rande* pristinam conversationem hoc est vetera peccata *VD38* | [i] tonicam *O93; V630; N442* **657** [j] *am Rande* in gaudio *VD38* **658** [k] deum *P102*

641–661 Vos…saeculorum] Iud. v. 17—25.

ante omnia saecula et nunc et in omnia saecula saeculorum. Amen.

O93, f. 5va; V630, f. 21va; N442, f. 21va; I83, f. 41 rb; VD38, f. 37vb; SG670, p. 55a; Bcan4, f. 43r; E97, f. 21'vb; P102; BII13, f. 34va; S105, f. 23v